

**Historien
om
Alexander den Store
av
Jacob Abbott.**
New York
Harper and Brothers.

INNEHÅLL

I	BARNDOM OCH UNGDOM.	4
II	BÖRJAN AV REGERINGSTID.	25
III	REAKTIONEN.	45
IV	HELLESPONTEN.	65

FIGURER

ALEXANDER OCH BUKEFALOS	17
KARTA ÖVER GREKLAND.	36
KARTA ÖVER GREKLAND.	46
TROJAS SLÄTTLAND.	75
AKILLES.	82

ALEXANDER DEN STORE.

KAPITEL I. HANS BARNDOM OCH UNGDOM.

Alexanders korta karriär.

Hans briljanta bedrifter.

ALEXANDER DEN STORE dog ganska ung. Han var bara 32 år gammal när han avslutade sin karriär, och eftersom han var omkring 20 år när han inledde den, var det bara under en period av tolv år som han faktiskt var sysselsatt med att utföra sitt livsverk. Napoleon var nästan tre gånger så länge på det stora fältet för mänskligt handlande.

Trots att Alexanders karriär var så kort, genomförde han under denna korta period en mycket lysande serie av bedrifter, som var så djärva,

---

Alexanders karaktär.Mentala och fysiska egenskaper.

---

så romantiska och som ledde honom in i sådana äventyr i scener av största prakt och storslagenhet, att hela världen då tittade på med häpnad, och mänskligheten har sedan dess fortsatt att läsa berättelsen, från ålder till ålder, med största intresse och uppmärksamhet.

Hemligheten bakom Alexanders framgång var hans karaktär. Han ägde en viss kombination av mentala och personliga egenskaper, som i varje tidsålder ger dem som uppvisar dem en mystisk och nästan gränslös upphöjdhet över alla som befinner sig inom deras inflytande. Alexander kännetecknades av dessa kvaliteter i en mycket anmärkningsvärd grad. Han var fint formad till sin person och mycket tilltalande i sitt uppträdande. Han var aktiv, atletisk och full av glöd och entusiasm i allt han gjorde. Samtidigt var han lugn, samlad och omtänksam i nödsituationer som krävde försiktighet, och eftertänksam och framsynt när det gällde inrikningen och konsekvenserna av hans handlingar. Han knöt starka band, var tacksam för vänlighet som visades honom, hänsynsfull när det gällde känslorna hos alla som på något sätt var förknippade med honom, trogen mot sina vänner och generös mot sina fiender. Kort sagt hade han en ädel karaktär, även om han tyvärr ägnade sina krafter åt erövring och krig. Han levde i själva ver-

---

Karakter av den asiatiska och europeiska civilisationen.

---

ket i en tid då stora personliga och mentala krafter knappast hade något annat område för sitt utövande än detta. Han inledde sin karriär med stor iver, och den position han placerades i gav honom möjlighet att agera i den med en fantastisk effekt.

I den situation som Alexander befann sig i fanns det flera omständigheter som tillsammans gav honom ett utmärkt tillfälle att utöva sina enorma krafter. Hans hemland låg på gränsen mellan Europa och Asien. Nu var Europa och Asien på den tiden, liksom nu, präglade och skilda av två enorma massor av socialt och civiliserat liv, som var vitt skilda från varandra. Den asiatiska sidan var upptagen av perserna, mederna och assyrierna. Den europeiska sidan av grekerna och romarna. De var åtskilda från varandra av Hellespontens vatten, det Ægeiska havet och Medelhavet, vilket framgår av kartan. Dessa vatten utgjorde ett slags naturlig barriär som höll de två raserna åtskilda. Raserna bildade följackligen två stora organisationer, som var distinkta och vitt skilda från varandra och naturligtvis rivaler och fiender.

Det är svårt att säga om den asiatiska eller europeiska civilisationen var den högsta. De två var så olika att det är svårt att jämföra dem. På den asiatiska sidan fanns rikedom, lyx och prakt, på den

---

Sammansättning av asiatiska och europeiska arméer.

---

europeiska energi, genialitet och kraft. På den ena sidan fanns vidsträckta städer, praktfulla palats och trädgårdar som var världens underverk; på den andra starka citadeller, militära vägar och broar samt kompakta och väl försvarade städer. Perserna hade enorma arméer som var perfekt utrustade med vackra tält, hästar med eleganta kaparoner, vapen och krigsmateriel av det finaste slaget, och officerare som var magnifikt klädda och vana vid ett liv i lyx och prakt. Grekerna och romarna å andra sidan var stolta över sina kompakta trupper som var vana vid svårigheter och noggrant disciplinerade. Deras officerare glorifierade sig inte med lyx och parader, utan med sina truppers mod,ståndaktighet och lydnad, samt med sin egen vetenskap, skicklighet och militära beräkningsförmåga. Det fanns således en stor skillnad i hela systemet för social och militär organisation i dessa två delar av jordklotet.

Nu föddes Alexander som tronarvinge i ett av de grekiska rikena. Han besatt i mycket anmärkningsvärd grad den energi, företagsamhet och militära skicklighet som var så karakteristisk för grekerna och romarna. Han organiserade arméer, korsade gränsen mellan Europa och Asien och tillbringade de tolv åren av sin karriär i ett högst triumferande militärt intrång i själva centrum och sätet för asiatisk makt,

där han förintade de asiatiska arméerna, erövrade de mest praktfulla städerna, besegrade eller tog till fånga de kungar, furstar och generaler som motsatte sig hans framfart. Hela världen såg med förundran på en sådan erövringskurs, som så framgångsrikt fördes av en så ung man och med en så liten armé, som vann ständiga segrar över ett så stort antal fiender och erövrade sådana samlingar skatter av rikedomar och prakt.

Alexanders far hette Filip. Det rike över vilket han regerade kallades Makedonien. Makedonien låg i den norra delen av Grekland. Det var ett rike som var ungefär dubbelt så stort som delstaten Massachusetts och en tredjedel så stort som delstaten New York. Alexanders mor hette Olympias. Hon var dotter till kungen av Epirus, som var ett kungadöme som var något mindre än Makedonien och som låg väster om det. Både Makedonien och Epirus återfinns på kartan i början av denna volym. Olympias var en kvinna med en mycket stark och bestämd karaktär. Alexander tycktes ärva hennes energi, även om den i hans fall kombinerades med andra egenskaper av mer attraktiv karaktär som hans mor inte hade.

Han var naturligtvis som ung prins en mycket viktig personlighet vid sin fars hov. Alla visste att

---

Den unge prinsen Alexander.Forntida sätt att föra krig.

---

han skulle bli kung av Makedonien när hans far dog, och han var därför föremål för mycket omsorg och uppmärksamhet. Under hans uppväxt observerades det av alla som kände honom att han var utrustad med extraordinära sinnes- och karaktärsegenskaper, som redan vid mycket tidig ålder tycktes antyda hans framtida storhet.

Trots att han var en prins uppfostrades han inte till lyxiga och feminina vanor. Detta skulle ha stått i strid med alla de idéer som grekerna hade på den tiden. De hade då inga eldvapen, så i strid kunde inte de stridandestå lugnt, som de kan göra nu, på avstånd från fienden och lugnt avlossa musköter eller kanoner. I de antika striderna rusade soldaterna mot varandra och kämpade hand i hand, i närrörelse, med svärd, spjut eller andra vapen som krävde stor personlig styrka, så att mod och muskelkraft var de egenskaper som i allmänhet var avgörande.

Även officerarnas uppgifter på slagfältet var mycket annorlunda då än vad de är nu. En officer *nu* måste vara lugn, samlad och tystlåten. Hans uppgift är att planera, beräkna, leda och ordna. Han måste i och för sig ibland göra detta under omständigheter med den mest överhängande fara, så han måste vara en man med stor självbehärskning och orubbligt

mod. Men det finns mycket få tillfällen för honom att utöva någon större fysisk kraft.

I gamla tider var emellertid officerarnas stora uppgift, i alla fall i alla underordnade grader, att leda männen och föregå med gott exempel genom att själva utföra handlingar där deras egen stora personliga skicklighet visades upp. Naturligtvis ansågs det ytterst viktigt att det barn som var avsett att bli general skulle bli robust och kraftfullt till sin konstitution redan från sina tidigaste år, och att han skulle vara motståndskraftig mot svårigheter och trötthet. I början av Alexanders liv var detta det viktigaste föremål för uppmärksamhet.

Namnet på den sköterska som hade hand om vår hjälte i hans barndom var Hellanika. Hon gjorde allt som stod i hennes makt för att göra honom stark och uthållig, samtidigt som hon behandlade honom med vänlighet och mildhet. Alexander fick en stark tillgivenhet för henne och han behandlade henne med stor hänsyn så länge han levde. Han hade också en guvernör under sina tidiga år, vid namn Leonnatos, som hade det allmänna ansvaret för hans utbildning. Så snart han var gammal nog att lära sig, utsåg de till honom också en förman, som skulle lära honom sådana ämnen som man på den tiden

---

Lysimachos.

Alexanders utbildning.

Homeros.

---

allmänt lärde unga prinsar. Denna läromästare hette Lysimachos.

De hade då inga tryckta böcker, men det fanns några få skrifter på pergamentrullar som unga lärda lärde sig att läsa. En del av dessa skrifter var avhandlingar om filosofi, andra var romantiska historier som berättade om de dåtida hjälternas bedrifter - naturligtvis med mycket överdrifter och förskönning. Det fanns också en del dikter, ännu mer romantiska än historierna, även om de i allmänhet handlade om samma teman. De största produktionerna av detta slag var Homeros skrifter, en gammal poet som levde och skrev fyra eller femhundra år före Alexanders tid. Den unge Alexander var mycket förtjust i Homeros berättelser. Dessa sagor är berättelser om vissa stora krigares bedrifter och äventyr under belägringen av Troja - en belägring som varade i tio år - och de är skrivna med så mycket skönhet och kraft, de innehåller så beundransvärd karaktärsbeskrivningar, och så målande och levande beskrivningar av romantiska äventyr och pittoreska och slående scener, att de i alla tider har beundrats av alla som har lärt sig att förstå det språk på vilket de är skrivna.

Alexander kunde förstå dem mycket lätt, eftersom de var skrivna på hans modersmål. Han var myc-

ket tagen av själva berättelserna och nöjd med den flödande smidigheten i versen som sagorna berättades på. Under den senare delen av sin utbildning stod han under ledning av Aristoteles, som var en av antikens mest framstående filosofer. Aristoteles lät tillverka en vacker kopia av Homeros dikter uttryckligen för Alexander och lade stor möda på att få den transkriberad med perfekt korrekthet och på det mest eleganta sättet. Alexander hade denna kopia med sig på alla sina fälttåg. Några år senare, när han vann i strider mot perserna, tog han bland bytet från en av sina segrar ett mycket vackert och dyrbart skrin, som kung Dareios hade använt för sina smycken eller för några andra rika skatter. Alexander bestämde sig för att använda detta skrin som förvaringsplats för sitt vackra exemplar av Homeros, och han bar det alltid med sig, sålunda skyddat, under alla sina följande fälttåg.

Alexander var full av energi och ande, men han var samtidigt, som alla som någonsin blivit verkligt stora, av en reflekterande och omtänksam läggning. Han var mycket förtjust i de studier som Aristoteles ledde honom i, även om de var av en mycket abstrus och svår karaktär. Han gjorde stora framsteg i metafysisk, filosofi och matematik, varigenom hans

beräkningsförmåga och hans omdöme förbättrades avsevärt.

Han visade tidigt en stor grad av ambition. Hans far Filip var en mäktig krigare och gjorde många erövringar i olika delar av Grekland, även om han inte gick över till Asien. När nyheterna om Filips segrar kom till Makedonien fylldes hela det övriga hovet av glädje och förtjusning, men Alexander såg vid sådana tillfällen eftertänksam och besviken ut och klagade över att hans far skulle erövra alla länder och inte lämna honom något att göra.

Vid ett tillfälle anlände några ambassadörer från det persiska hovet till Makedonien när Filip var bortrest. Dessa ambassadörer träffade naturligtvis Alexander och fick tillfälle att samtala med honom. De förväntade sig att han skulle vara intresserad av att höra om den persiska monarkins prakt, pompa och parad. De hade historier att berätta för honom om de berömda hängande trädgårdarna, som var artificiellt byggda på det mest magnifika sätt, på bågar som höjdes högt upp i luften; och om en vinranka gjord av guld, med alla möjliga sorters ädelstenar på sig i stället för frukt, som var tillverkad som en prydnad över den tron på vilken Persiens kung ofta gav audiens; om persernas praktfulla palats och väldiga städer; och om de banketter och fester och

storslagna underhållningar och festligheter som de brukade ha där. De fann dock till sin förvåning att Alexander inte var intresserad av att höra om något av detta. Han vände alltid samtalet från sådant för att fråga om de olika persiska ländernas geografiska läge, de olika vägar som ledde in i inlandet, de asiatiska arméernas organisation, deras system för militärtaktik och särskilt den persiske kung Artaxerxes karaktär och vanor.

Ambassadörerna blev mycket förvånade över sådana bevis på sinnets mognad och på den unge prinsens långsiktighet och förmåga att reflektera. De kunde inte låta bli att jämföra honom med Artaxerxes. ”Älexander”, sade de, ”är *stor*, vår kung är bara *rik*”. Sanningen i det omdöme som dessa ambassadörer sålunda bildade sig om den unge makedonierns egenskaper i jämförelse med dem som hölls i högsta uppskattnings på den asiatiska sidan, bekräftades fullt ut i de följande skedena av Alexanders karriär.

I själva verket var denna kombination av en lugn och beräknande eftertänksamhet, med den glöd och energi som utgjorde grunden för hans karaktär, en av de stora hemligheterna bakom Alexanders framgång. Historien om Bukefalos, hans berömda häst, illustrerar detta på ett mycket släende sätt. Detta djur var en krigshäst av mycket livlig karaktär, som hade

---

Berättelsen om Bukefalos.Filip fördömer hästen.

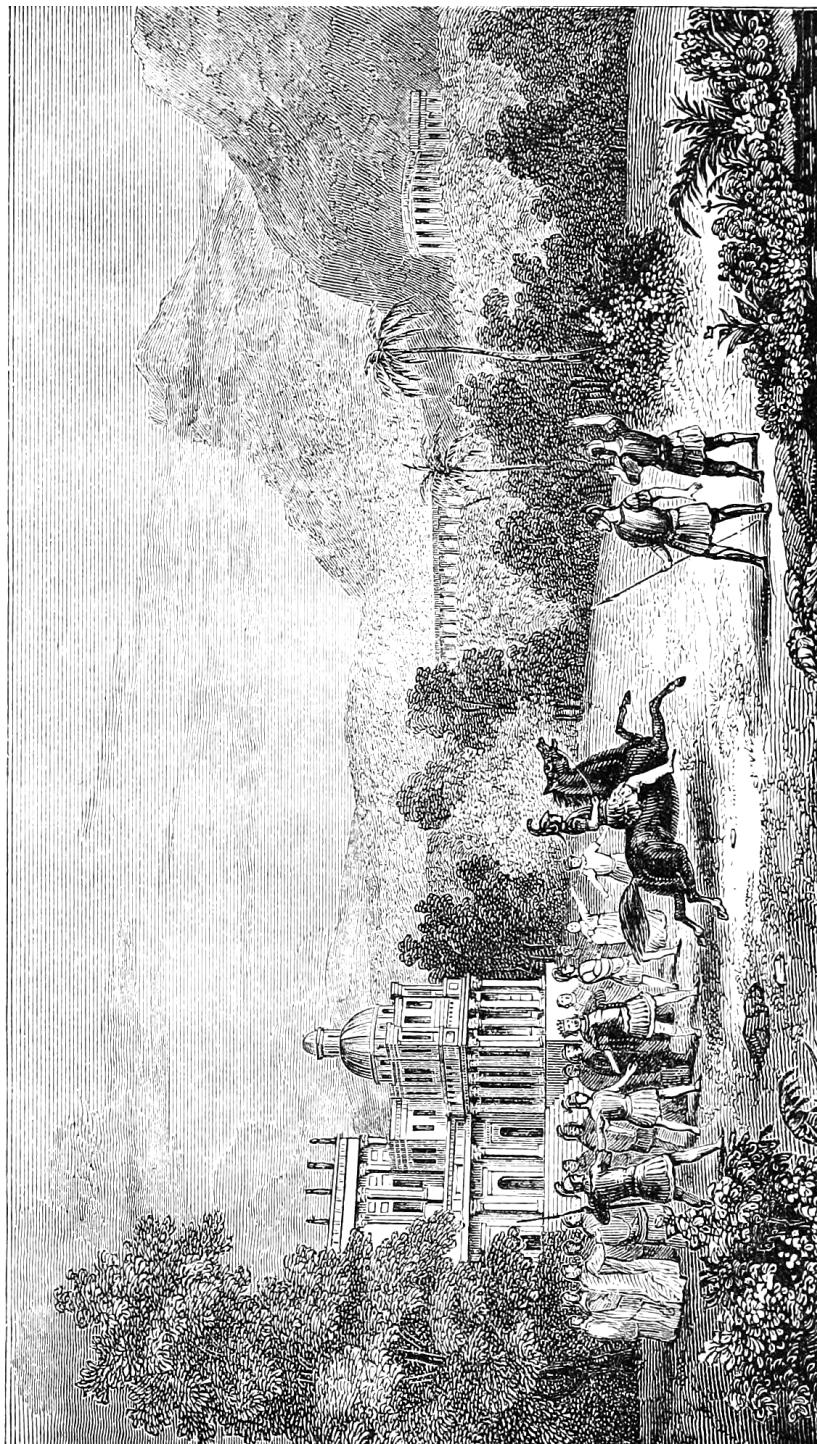
skickats som gåva till Filip när Alexander var ung. De tog ut hästen i en av parkerna i anslutning till palatset, och kungen, tillsammans med många av sina hovmän, gick ut för att titta på den. Hästen sprang omkring på ett mycket ursinnigt sätt och verkade heltohanterlig. Ingen vågade stiga upp på den. Filip var i stället för att vara nöjd med detta, snarare benägen att vara missnöjd med att de hade skickat honom ett djur av så eldig och till synes ond brinnande natur att ingen vågade försöka bemästra honom.

Under tiden, medan alla andra åskådare anslöt sig till det allmänna fördömandet av hästen, stod Alexander lugnt bredvid, iakttog hans rörelser och studerade uppmärksamt hans karaktär. Han uppfattade att en del av svårigheterna berodde på den upprördhet som hästen upplevde i en så främmende och ny scen, och att den också verkade vara något skrämd av sin egen skugga, som vid denna tidpunkt råkade kastas mycket starkt och tydligt på marken. Han såg också andra tecken på att den höga upphetsning som hästen kände inte var ondska utan ett överskott av ädla och generösa impulser. Det var mod, glöd och medvetandet om stor nerv- och muskelkraft.

Filip hade beslutat att hästen var oduglig och hade gett order om att den skulle skickas tillbaka till Thessalien, varifrån den kom. Alexander var mycket oroad över att förlora ett så fint djur. Han bad sin far att låta honom göra ett försök att bestiga honom. Filip vägrade först, eftersom han tyckte att det var mycket förmåtet av en sådan yngling att försöka bemästra ett djur som var så illsint att alla hans erfarna ryttare och hästskötare fördömde honom, men till slut gick han med på det.

Alexander gick fram till hästen och tog tag i dess tygel. Han klappade honom på halsen och lugnade honom med sin röst, samtidigt som han med sitt lätta och obekymrade sätt visade att han inte var det minsta rädd för honom. En livlig häst vet omedelbart när någon närmar sig honom på ett blygt eller försiktigt sätt. Den verkar se med förakt på en sådan herre och bestämma sig för att inte underkasta sig honom. Tvärtem tycks hästar älska att lyda människan när den som kräver lydnad har de egenskaper av kyla och mod som deras instinkt gör att de kan uppskatta.

ALEXANDER OCH BUKEFALOS

Bukefalus blev i alla fall lugn och sansad av Alexanders närvaro. Han lät sig smekas. Alexander vände huvudet åt ett sådant håll att han inte kunde se sin skugga. Han lade tyst och försiktigt av sig ett slags kappa som han bar och hoppade upp på hästens rygg. Istället för att försöka hålla tillbaka honom och oroa och kontrollera honom genom onödiga försök att hålla honom, gav han honom tyglarna fritt och animerade och uppmuntrade honom med sin röst, så att hästen flög över slätterna i högsta fart, medan kungen och hovmännen tittade på, först med rädsla och bävan, men snart efteråt med känslor av största beundran och glädje. När hästen hade näjt sig med sitt lopp var det lätt att tygla den, och Alexander återvände med den i säkerhet till kungen. Hovmännen överöste honom med sina lovord och gratulationer. Filip berömde honom mycket högt: han sade till honom att han förtjänade ett större rike än Makedonien att styra.

Alexanders bedömning av hästens sanna karaktär visade sig vara riktig. Han blev mycket följsam och foglig och underkastade sig sin herre i allt. På Alexanders befallning knäböjde han på sina framben för att lättare kunna stiga upp. Alexander behöll honom länge och gjorde honom till sin favoritkrigshäst. Många historiker från den tiden har berättat om

---

Blir Alexanders favorit.   Bukefalos öde.   Alexander blir regent.

---

hans skarpsinne och hans krigiska bedrifter. När han utrustades för fältet med sin militära utrustning verkade han vara mycket upprymd av stolthet och glädje, och vid sådana tillfällen lät han ingen annan än Alexander stiga på honom.

Vad som blev av honom till slut är inte säkert känt. Det finns två berättelser om hans slut. Den ena är att Alexander vid ett visst tillfälle blev för långt in bland sina fiender, på ett slagfält, och att Bukefalos, efter att ha kämpat desperat under en tid, gjorde de mest extrema ansträngningar för att föra bort honom. Han sårades allvarligt gång på gång, och fastän hans krafter nästan var slut, ville han inte sluta, utan tryckte på tills han hade burit sin herre till en säker plats, och att han då föll ner utmattad och dog. Det kan dock vara så att han faktiskt inte dog vid denna tidpunkt utan sakta återhämtade sig. Vissa historiker berättar nämligen att han levde till trettio års ålder - vilket är en ganska hög ålder för en häst - och att han sedan dog. Alexander lät begrava honom med stor ceremoni och byggde en liten stad på platsen för att hedra hans minne. Denna stad kallades Bukefalia.

Alexanders karaktär mognade snabbt, och han började mycket tidigt agera som en man. När han bara var sexton år gammal gjorde hans far, Filip,

---

Alexanders första slag.

Chaironeia.

honom till regent i Makedonien medan han var borta på ett stort militärt fälttåg bland Greklands övriga stater. Utan tvekan hade Alexander under denna regentperiod råd och hjälp av höga statstjänstemän med stor erfarenhet och skicklighet. Han agerade emellertid själv, i denna höga ställning, med stor energi och med fullständig framgång, och samtidigt med all den blygsamhet i sitt uppträdande och den finkänsliga hänsyn till de officerare som stod under honom - som, även om de var lägre i rang, ändå var hans överordnade i ålder och erfarenhet - som hans ställning gjorde lämplig, men som få så unga personer som han skulle ha visat under omständigheter som var så väl ägnade att väcka känslor av fåfänga och övermod.

Därefter, när Alexander var omkring arton år gammal, tog hans far honom med sig på ett fälttåg mot söder, under vilket Filip utkämpade ett av sina stora slag vid Chaironeia i Boiotien. I arrangemangen inför detta slag gav Filip Alexander befälet över en av arméns delar, medan han reserverade den andra för sig själv. Han kände en viss oro över att ge sin unge son en så viktig uppgift, men han försökte gardera sig mot risken för ett olyckligt resultat genom att sätta de skickligaste generalerna på Alexanders sida, medan han reserverade dem som han kunde

---

Alexanders impulsivitet.Filip förkastar Olympias.

---

förlita sig mindre på för sin egen. På detta sätt organiserad gick armén i strid.

Filip slutade snart att känna någon omsorg om Alexanders del av uppgiften. Den unge prinsen, som var en pojke, agerade med största mod, kyla och diskretion. Den del som han kommanderade var segerrik, och Filip var tvungen att uppmana sig själv och officerarna med honom till större ansträngningar för att undvika att bli överträffad av sin son. Till slut var Filip helt segerrik, och resultatet av detta stora slag var att hans makt blev överordnad och suverän över alla Greklands stater.

Trots den utomordentliga taktfullhet och visdom som kännetecknade Alexanders sinne under hans tidiga år, var han dock ofta högmodig och egensinnig, och i de fall då hans stolthet eller hans förbittring väcktes, fann man honom ibland mycket impulsiv och okontrollerbar. Hans mor Olympias hade ett högmodigt och påstridigt temperament, och hon bråkade med sin make, kung Filip; eller kanske borde man snarare säga att han bråkade med henne. Båda sägs ha varit otrogna mot varandra, och efter en bitter strid förkastade Filip sin hustru och gifte sig med en annan kvinna. Bland de festligheter som hölls i samband med detta bröllop fanns en stor bankett, där Alexander var närvarande, och en händelse

inträffade som på ett slående sätt illustrerar hans karaktärs impulsivitet.

En av gästerna vid denna bankett använde sig av uttryck som Alexander ansåg som nedsättande för sin moders karaktär och sin egen födelse, när han sade något komplimenterande om den nya drottningen. Hans ilska väcktes omedelbart. Han kastade bågaren som han hade druckit ur mot förövarens huvud. Attalos, för detta var hans namn, kastade sin bågare på Alexander i gengäld; gästerna vid det bord där de satt reste sig, och en scen av tumult och förvirring földe.

Filip, upprörd över ett sådant avbrott i bröllopsfestens ordning och harmoni, drog sitt svärd och rusade mot Alexander, men av en tillfällighet snubblade han och föll ned på golvet. Alexander såg på sin fallne far med förakt och hån och utropade: "Vilken fin hjälte som Greklands stater har att leda sina arméer - en man som inte kan ta sig över golvet utan att ramla ner. Därefter vände han sig bort och lämnade palatset. Omedelbart därefter förenade han sig med sin mor Olympias och reste med henne till hennes hemland, Epirus, där mor och son en tid stannade kvar i ett öppet gräl med maken och fadern.

Filips makt.

Hans planer på erövring.

Under tiden hade Filip planerat en stor expedition till Asien. Han hade ordnat sitt eget rikes angelägenheter och bildat en stark sammanslutning bland Greklands stater, genom vilken mäktiga arméer hade rests, och han hade utsetts att leda dem. Hans sinne var mycket intensivt engagerat i detta omfattande företag. Han var i livets bästa år och på höjden av sin makt. Hans eget rike befann sig i ett mycket välmående och blomstrande tillstånd, och hans överlägsenhet över de andra kungadömena och staterna på den europeiska sidan hade blivit helt etablerad. Han var upphetsad av ambition och full av hopp. Han var stolt över sin son Alexander och förlitade sig på hans effektiva hjälp i sina planer på erövring och expansion. Han hade gift sig med en ungdomlig och vacker brud och omgavs av festligheter, gratulationer och jubel. Han såg fram emot en mycket lysande karriär och betraktade alla de gärningar som han hade gjort och all den ära som han hade förvärvat som endast en introduktion och ett förspel till den mycket mer framstående och iögonfallande roll som han hade för avsikt att spela.

Under tiden såg Alexander, glödande, impulsiv och ivrig efter ära som han var, på sin fars ställning och framtidsutsikter med viss avund och avundsjuka. Han var otålig på att själv få bli monark. Att han

---

Alexanders otålighet att regera.

---

så snabbt tog parti för sin mor i det inhemska grälet berodde delvis på känslan att hans far var ett hinder och en stötesten i vägen för hans egen storhet och berömmelse. Han kände inom sig själv krafter och förmågor som kvalificerade honom att ta sin fars plats och själv skördade den skörd av ära och makt som tycktes vänta de grekiska arméerna under det kommande fälttåget. Så länge hans far levde kunde han emellertid bara vara en prins; inflytelserik, skicklig och populär, så sant, men fortfarande utan någon substansiell och oberoende makt. Han var rastlös och orolig vid tanken på att, eftersom hans far befann sig i sin bästa och starka ålder, måste många långa år förflyta innan han själv kunde ta sig ur detta begränsade och underordnade tillstånd. Hans rastlösthet och oro upphörde emellertid plötsligt genom en mycket extraordinär händelse, som kallade honom, med knappt en timmes varsel, att ta sin fars plats på tronen.

Filip försonas med Olympias och Alexander.

KAPITEL II. BÖRJAN AV HANS REGERINGSTID.

ALEXANDER blev plötsligt kallad att efterträda sin far på den makedonska tronen, på ett mycket oväntat sätt och mitt i en mycket spänande och upprörande situation. Omständigheterna var följande:

Filip hade känt stor önskan att, innan han gav sig ut på sin stora expedition till Asien, försonas med Alexander och Olympias. Han önskade sig Alexanders medverkan i sina planer, och dessutom skulle det vara farligt att lämna sitt eget herravälde med en sådan son kvar, i ett tillstånd av förbittring och fientlighet.

Filip sände alltså vänliga och försonande budskap till Olympias och Alexander, som hade begett sig, som man minns, till Epirus, där hennes vänner bodde. Olympias bror var kung av Epirus. Han hade

till en början blivit upprörd över den förnedring som hans syster hade utsatts för genom Filips behandling av henne, men Filip försökte nu blidka även hans vrede genom vänskapliga förhandlingar och budskap. Till sist ordnade han ett äktenskap mellan denna kung av Epirus och en av sina egna döttrar, och detta fullbordade försoningen. Olympias och Alexander återvände till Makedonien, och stora förberedelser gjordes för ett mycket praktfullt bröllop.

Filip ville att detta bröllop inte bara skulle vara ett sätt att bekräfta sin försoning med sin tidigare hustru och son och upprätta vänskapliga förbindelser med kungen av Epirus: han uppskattade det också som ett tillfälle att ägna en markerad och hedrande uppmärksamhet åt prinsarna och de stora generalerna i de andra staterna i Grekland. Han gjorde därför sina förberedelser i mycket omfattande och överdådig skala och skickade inbjudningar till inflytelserika och framstående män från när och fjärran.

Dessa stora män å andra sidan, och alla andra offentliga myndigheter i de olika grekiska staterna, skickade komplimanger, gratulationer och presenter till Filip, och var och en verkade ivriga att bidra med sin del till festens prakt. Det är emellertid sant att de inte var helt oegennyttiga i detta. Eftersom Filip hade blivit överbefälhavare för de grekiska arméer

som var på väg att påbörja erövringen av Asien, och eftersom hans inflytande och makt i allt som rörde detta enorma företag naturligtvis skulle vara överordnat och suveränt, och eftersom alla var angelägna att få en stor del av denna expeditions ära och att så mycket som möjligt få del av den makt och det anseende som tycktesstå till Filips förfogande, var alla naturligtvis mycket angelägna om att försäkra sig om hans gunst. En kort tid tidigare kämpade de mot honom, men nu, när han hade etablerat sin överlägsenhet, deltog alla ivrigt i arbetet med att förstora den och göra den berömd.

Filip kunde inte heller med rätta klaga på att dessa vänskapsförklaringar var ihåliga och falska. De komplimanger och tjänster som han erbjöd dem var lika ihåliga och hjärtlösa. Han ville försäkra sig om *deras* gunst för att hjälpa honom uppför den branta väg till berömmelse och makt som han försökte ta sig. De ville ha hans gunst för att han skulle kunna dra dem uppåt med honom när han själv klättrade. Det fanns dock ett mycket stort sken av hjärtlig och hängiven vänskap. Vissa städer skickade honom gåvor i form av guldkronor, vackert tillverkade och dyrbara. Andra skickade ambassader där de uttryckte sina goda önskningar för honom och sitt förtroende för att hans planer skulle lyckas.

Aten, staden som var det stora sätet för litteratur och vetenskap i Grekland skickade en *dikt*, i vilken historien om expeditionen till Persien gavs med framförhållning. I denna dikt var Filip naturligtvis triumferande framgångsrik i sitt företag. Han förde sina arméer i säkerhet genom de farligaste passen och avgrunderna; han utkämpade härliga strider, vann magnifika segrar och tog sig åt alla de asiatiska rikedomarnas och maktens skatter. Det bör dock sägas, för att göra poeten rättvisa, att när han berättade om dessa påhittade bedrifter, hade han tillräcklig finkänslighet för att föreställa Filip och den persiske monarken med fiktiva namn.

Bröllopet firades till slut i en av Makedoniens städer med stor pompa och ståt. Det förekom lekar, föreställningar, militära och civila spektakel av alla slag för att roa de tusentals åskådare som samlats för att bevittna dem. I ett av dessa spektakel hade de en procession av gudastatyer. Tolv av dessa statyer, skulpterade med stor konstnärlighet, bars fram på upphöjda piedestaler, med rökelse, i olika hyllningsceremonier, medan stora mängder åskådare stod längs vägen. Det fanns en trettonde staty, mer magnifik än de andra tolv, som föreställde Filip själv i en guds gestalt.

Militär procession.Filips utseende.

Detta var dock inte så ogudaktigt som det vid första anblicken kan tyckas, för de gudar som de antika dyrkade var i själva verket bara gudomliggöranden av gamla hjältar och kungar som hade levt i tidiga tider och som hade förvärvat ett rykte om övernaturliga krafter genom berömmelsen om deras bedrifter, som överdrivits genom traditioner i vidskepliga tider. Den okunniga massan såg därför på den tiden upp till en levande kung med nästan samma vördnad och hyllning som de kände för sina gudomliga hjältar, och dessa gudomliga hjältar försåg dem med alla de föreställningar de hade om Gud. Att göra en monark till gud var därför inget särskilt extravagant smicker.

Efter att processionen med statyerna hade passerat kom trupper med trumpeter som ljöd och fanor som vajade. Officerarna red på hästar som var elegant klädda och stolt dansade. Dessa trupper eskorterade prinsar, ambassadörer, generaler och stora statstjänstemän, alla vackert klädda i sina kläder och med sina märken och insignier.

Till slut dök kung Filip själv upp i processionen. Han hade ordnat så att ett stort utrymme hade lämnats, i vars mitt han skulle gå. Detta gjordes för att göra hans position ännu mer iögonfallande och för att starkare markera sin egen höga rangordning

framför alla andra potentater som var närvarande vid detta tillfälle. Vakter föregick och följde honom, om än på ett betydande avstånd, vilket redan har sagts. Själv var han klädd i vita kläder och hans huvud var prytt med en praktfull krona.

Processionen rörde sig mot en stor teater, där vissa spel och skådespel skulle visas upp. Gudarnas statyer skulle föras in i teatern och placeras på iögonfallande platser där, i församlingens åsyn, och sedan skulle själva processionen följa. Alla statyer hade gått in utom Filips, som stod precis vid dörren, och Filip själv gick fram mitt i det utrymme som lämnades för honom, uppför den allé genom vilken man närmade sig teatern, när en händelse inträffade genom vilken hela scenens karaktär, Alexanders öde och femtio nationers framtid plötsligt förändrades fullständigt. Det var följande. En officer i gardet, som hade sin plats i processionen nära kungen, sågs gå fram impulsivt mot honom, genom det utrymme som skilje honom från de övriga, och innan åskådarna ens hann undra vad han tänkte göra, högg han honom i hjärtat. Filip föll ner på gatan och dog.

En scen av obeskrivligt tumult och förvirring följde. Mördaren blev omedelbart styckad av de andra vakterna. De upptäckte dock, innan han var död,

att det var en man med hög ställning och stort inflytande, en generalofficer i gardet. Han hade fått hästar och annan hjälp redo för att kunna fly, men han blev nedhuggen av vakterna innan han kunde nyttja dem.

En statstjänsteman skyndade sig genast till Alexander och meddelade honom att hans far hade dött och att han själv hade bestigit tronen. En församling av de ledande rådgivarna och statsmännen sammankallades hastigt och tumultartat, och Alexander utropades till kung under långvariga och allmänna acklamationer. Alexander höll ett svarstal. Den stora församlingen betraktade hans ungdomliga gestalt och ansikte medan han reste sig och lyssnade med stort intresse till vad han hade att säga. Han var mellan nitton och tjugo år gammal, men även om han alltså egentligen var en pojke, talade han med en energisk mans beslutsamhet och självförtroende. Han saade att han genast skulle inta sin fars position och fullfölja hans planer. Han hoppades göra detta så effektivt att allting skulle fortsätta, precis som om hans far fortfarande levde, och att nationen skulle finna att den enda förändring som hade skett var i kungens *namn*.

Det motiv som fick Pausanias att mörda Filip på detta sätt har aldrig helt utretts. Det fanns oli-

---

De greker som misstänktes för mordet.

---

ka åsikter om det. En var att det var en privat hämndaktion, föranledd av någon försummelse eller skada som Pausanias hade fått av Filip. Andra trodde att mordet anstiftades av ett parti i Greklands stater, som var fientligt inställda till Filip och inte ville att han skulle leda de allierade arméer som var på väg att tränga in i Asien. Demosthenes, den berömde talaren, var Filips stora fiende bland grekerna. Många av hans mäktigaste tal hölls i syfte att väcka hans landsmän till motstånd mot hans ambitiösa planer och till att inskränka hans makt. Dessa orationer kallades hans filippiker, och från detta ursprung har uppkommit den sedvänja, som har rått ända sedan den dagen, att använda termen filippiker för att beteckna, i allmänhet, alla starkt fördömande haranger.

Det sägs att Demosthenes, som vid denna tid befann sig i Aten, kungjorde om Filips död i en atenisk församling innan det var möjligt att nyheten hade kunnat förmedlas dit. Han förklarade sin tidiga innehav av informationen med att den hade meddelats honom av någon av gudarna. Många personer har därför antagit att planen att mörda Filip utarbetades i Grekland, att Demosthenes var delaktig i den, att Pausanias var ombudet för att genomföra den, och att Demosthenes var så säker på att komplotten

---

Även perserna.	Alexanders nya ställning.	Hans planer.
----------------	---------------------------	--------------

---

skulle lyckas, och att han var så glad över denna säkerhet, att han inte kunde motstå frestelsen att på detta sätt föregripa tillkännagivandet av den.

Det fanns andra personer som trodde att *perserna* hade planerat och genomfört detta mord, efter att ha förmått Pausanias att utföra dådet genom löfte om stora belöningar. Eftersom Pausanias själv emellertid hade dödats omedelbart fanns det ingen möjlighet att få någon information från honom om motiven för hans agerande, även om han skulle ha varit villig att ge den.

Hur som helst fann sig Alexander plötsligt upphöjd till en av de mest iögonfallande positionerna i hela den politiska världen. Det var inte bara det att han efterträddé Makedoniens tron; även detta skulle ha varit en hög position för en så ung man; men Makedonien var en mycket liten del av det rike över vilket Filip hade utsträckt sin makt. Den överhöghet som han hade förvärvat över hela det grekiska riket och de omfattande arrangemang som han hade gjort för ett intrång i Asien, gjorde Alexander till föremål för universellt intresse och uppmärksamhet. Frågan var om Alexander skulle försöka inta sin fars plats i förhållande till all denna allmänna makt, och åta sig att stödja och genomföra hans enorma projekt,

---

Filips mördare bestraffas.

---

eller om han skulle nöja sig med att i lugn och ro regera över sitt hemland Makedonien.

De flesta kloka personer skulle ha rått en ung prins att under sådana omständigheter besluta sig för det senare alternativet. Men Alexander hade ingen tanke på att begränsa sina ambitioner med några sådana gränser. Han bestämde sig för att genast hoppa in på sin fars plats, och inte bara för att besätta hela den makt som hans far hade förvärvat, utan för att genast inleda de mest energiska och kraftfulla ansträngningar för att utvidga den kraftigt.

Hans första plan var att straffa sin fars mördare. Han lät undersöka omständigheterna i fallet och ställa de personer som misstänktes för att ha varit förbundna med Pausanias i komplotten inför rätta. Även om mördarnas planer och motiv aldrig kunde fastställas helt och hållt, befanns ändå flera personer skyldiga till att ha deltagit i den, och de dömdes till döden och avrättades offentligt.

Alexander beslöt därefter att inte göra någon ändring i sin fars utnämningar till de stora statliga ämbetena, utan att låta alla de offentliga angelägenheterna fortsätta i samma händer som tidigare. Hur klokt var inte detta tillvägagångssätt! De flesta glödande och entusiastiska unga män skulle under de omständigheter som han befann sig i ha blivit upp-

---

Alexanders första handlingar.Parmenion.

---

jagade och fåfänga över sin upphöjelse och skulle ha ersatt faderns gamla och välbeprövade tjänare med personliga favoriter i sin egen ålder, oerfarna och inkompetenta och lika inbilkska som de själva. Alexander gjorde emellertid inga sådana förändringar. Han behöll de gamla officerarna i ledningen och försökte få allt att fortsätta som om hans far inte hade dött.

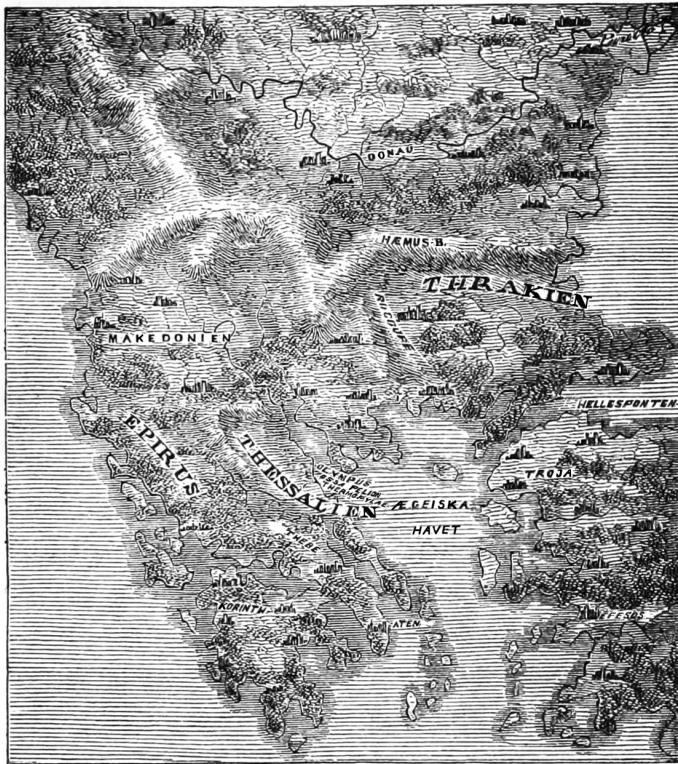
Det fanns särskilt två officerare som var de ministrar som Filip huvudsakligen hade förlitat sig på. Deras namn var Antipatros och Parmenion. Antipatros hade hand om de civila och Parmenion de militära frågorna. Parmenion var en mycket framstående general. Han var vid denna tid nästan sextio år gammal. Alexander hade stort förtroende för hans militära förmåga och kände en stark personlig anknytning till honom. Parmenion trädde i den unge kungens tjänst med stor beredskap och följde honom under nästan hela hans karriär. Det verkade märkligt att se män av sådan ålder, ställning och erfarenhet lyda order från en sådan pojke, men det fanns något i genialiteten, kraften och entusiasmen i Alexanders karaktär som inspirerade glöd hos alla runt omkring honom och gjorde alla ivriga att ansluta sig till hans standar och hjälpa till med att genomföra hans planer.

Karta över Grekland.

Makedonien låg, som framgår av följande karta,

i den norra delen av det land som grekerna ockuperade, och de mäktigaste staterna i förbundet och alla stora och inflytelserika städer låg söder om det.

Aten och Korinth.Thebe.

Där fanns Aten, som var magnifikt byggd och vars praktfulla citadell krönte en klippig kulle i dess centrum. Det var det stora sätet för litteratur, filosofi och konst och var därmed ett dragplåster för hela den civiliserade världen. Där fanns Korinth, som var känt för den glädje och det nöje som rådde där. Alla möjliga medel för lyx och nöjen var koncentrerade inom dess murar. Kunskaps- och konstälskare från alla delar av världen strömmade till Aten, medan de som sökte nöjen, utsvävningar och njutning valde Korinth som sitt hem. Korinth var vackert beläget på ett näs med utsikt över havet på båda sidor. Den hade varit en berömd stad i tusen år på Alexanders tid.

Där fanns också Thebe. Thebe låg längre norrut än Aten och Korinth. Den låg på en upphöjd slätt och hade liksom andra antika städer en stark citadell, där det vid denna tid fanns en makedonisk garnison, som Filip hade placerat där. Thebe var mycket rik och mäktigt. Det hade också varit berömt som födelseplats för många poeter och filosofer och andra framstående män. Bland dessa fanns Pindaros, en mycket berömd poet som hade levt ett eller två århundraden före Alexanders tid. Hans ättlingar bodde fortfarande i Thebe, och Alexander hade en

tid efter detta tillfälle att tilldela dem en mycket framstående ära.

Där fanns också Sparta, som ibland kallas La-cedæmon. Invånarna i denna stad var berömda för sitt mod, sin djärvhet och sin fysiska styrka och för den energi med vilken de ägnade sig åt krigsarbetet. De var nästan alla soldater, och alla statens och samhällets arrangemang och alla utbildningsplaner var utformade för att främja militära ambitioner och stolthet bland officerarna och våldsamt och okuvligt mod och uthållighet hos mannen.

Dessa städer och många andra, med de stater som var knutna till dem, bildade ett stort, blomstrande och mycket mäktigt samhälle som sträckte sig över hela den del av Grekland som låg söder om Makedonien. Filip hade, som redan sagts, etablerat sin egen överhöghet över hela denna region, även om det hade kostat honom många förbryllande förhandlingar och några hårt utkämpade strider att göra det. Alexander ansåg att det var något osäkert om folket i alla dessa stater och städer skulle vara beredda att utan vidare, till en så ung prins som han, överföra det höga uppdrag som hans far, en mycket mäktig monark och soldat, med så stor svårighet hade tvingat fram från dem. Vad skulle han göra i detta fall? Skulle han ge upp förväntningarna på

Alexander marscherar söderut.Passet vid Thermopyle.

---

den? Skulle han sända ambassadörer till dem för att framföra sina anspråk på att inta sin fars plats? Eller skulle han inte agera alls, utan vänta lugnt hemma i Makedonien tills de skulle avgöra frågan?

Istället för att göra något av detta beslöt sig Alexander för det mycket djärva steget att själv, i spetsen för en armé, ge sig ut för att marschera in i södra Grekland, i syfte att personligen presentera och, om nödvändigt, genomdriva sina anspråk på samma hederspost och makt som hade tilldelats hans far. Med tanke på alla omständigheter i fallet var detta kanske ett av de djärvaste och mest beslutsamma stegen i Alexanders hela karriär. Många av hans makedonska rådgivare rådde honom att inte göra ett sådant försök, men Alexander ville inte lyssna till några sådana varningar. Han samlade sina styrkor och gav sig iväg i spetsen för dem.

Mellan Makedonien och Greklands södra stater fanns en rad höga och nästan oöverstigliga bergskedjor. Dessa berg sträckte sig genom hela det inre av landet, och huvudvägen som ledde in i södra Grekland gick runt öster om dem, där de slutade i klippor och lämnade en smal passage mellan klipporna och havet. Detta pass kallades Thermopylepasset, och det ansågs vara nyckeln till Grekland. Det fanns

en stad som hette Anthela nära passet, på den yttre sidan.

Det fanns på den tiden ett slags allmän kongress eller församling för Greklands stater, som hölls från tid till annan för att avgöra frågor och tvister i vilka de olika staterna ständigt hamnade i konflikt med varandra. Denna församling kallades Amfiktyoni, på grund av att den, som det sägs, hade inrättats av en viss kung vid namn Amfiktyon. Ett möte med detta råd utsågs för att ta emot Alexander. Det skulle hållas i Thermopyle, eller snarare i Anthela, som låg strax utanför passet och var den vanliga platsen där rådet samlades. Detta berodde på att passet låg i ett mellanläge mellan de norra och södra delarna av Grekland, och därmed lika lättillgängligt från båda.

När Alexander fortsatte söderut var han först tvungen att passera genom Thessalien, som var en mycket mäktig stat omedelbart söder om Makedonien. Han mötte till en början ett visst motstånd, men inte mycket. Landet imponerades av den djärvhets och det beslutsamhet som en så ung man visade genom att välja en sådan väg. Alexander gjorde också ett mycket positivt intryck på alla i han träffade ansikte till ansikte. Hans manliga och atletiska form, hans uppriktiga och öppna sätt, hans anda, hans generositet och en atmosfär av självförtroende,

---

Thessalierna ansluter sig.Alexander sitter i amfiktyonska rådet.

---

självständighet, och självmedveten överlägsenhet, som kombinerades, som de alltid gör när det gäller sann storhet, med en opåverkad och anspråkslös blygsamhet - dessa och andra drag, som var uppenbara för alla som såg honom, i Alexanders person och karaktär, gjorde var och en till hans vän. Vanliga människor finner nöje i att ge efter för inflytande och upphöjdhet åt en person vars ande de ser och känner står på en högre eminens och utövar högre makt än deras egen. De gillar en ledare. Det är sant att de måste känna sig säkra på hans överlägsenhet, men när denna överlägsenhet framträder så klart och tydligt markerad, dessutom kombinerad med alla ungdomens och den manliga skönhetens behag och attraktioner, som det var i Alexanders fall, försätts människornas sinnen mycket lätt och snabbt under dess inflytande.

Thessalierna gav Alexander ett mycket positivt mottagande. De uttryckte en hjärtlig beredskap att sätta honom i den position som hans far hade haft. De förenade sina styrkor med hans och fortsatte söderut mot Thermopylepasset.

Här hölls det stora rådet. Alexander tog sin plats i det som medlem. Naturligtvis måste han ha varit föremål för allmänt intresse och uppmärksamhet. Det intryck som han gjorde här verkar ha varit myc-

ket gynnsamt. Efter att denna församling skildes åt fortsatte Alexander söderut, åtföljd av sina egna styrkor och uppstyrd av Greklands olika prinsar och potentater med sina följeslagare och anhängare. De känslor av jubel och upprymdhet med vilka den unge kungen marscherade genom Thermopylepasset, sålunda åtföljd, måste ha varit väldiga.

Thermopylepasset var en scen som var starkt förknippad med idéer om militär ära och berömmelse. Det var här som Leonidas, en spartansk general, omkring 150 år tidigare, med endast trehundra soldater hade försöktstå emot trycket från en enorm persisk styrka som vid den tiden invaderade Grekland. Han var en av Spartas kungar, och han hade befälet, inte bara över sina trehundra spartaner, utan också över alla grekiska allierade styrkor som hade samlats för att slå tillbaka den persiska invasionen. Med hjälp av dessa allierade stod han emot de persiska styrkorna under en tid, och eftersom passet var så smalt mellan klipporna och havet kunde han framgångsrikt hålla dem tillbaka. Till slut lyckades dock en stark avdelning från den enorma persiska armén hitta en väg över bergen och runt passet, så att de kunde etablera sig i en position från vilken de kunde komma ner på den lilla grekiska armén i ryggen. Leonidas, som märkte detta, beordrade alla sina allierade från

---

Leonidas död.Alexander utses till överbefälhavare.

---

de andra staterna i Grekland att dra sig tillbaka och lämnade sig själv och sina trehundra landsmän ensamma i passagen.

Han förväntade sig inte att slå tillbaka sina fiender eller försvara passet. Han visste att han skulle dö, och alla sina modiga anhängare med honom, och att strömmen av inkräktare skulle strömma ner genom passet över deras kroppar. Men han ansåg sig vara stationerad där för att försvara passagen, och han skulle inte överge sin post. När striden kom igång var han den förste som föll. Soldaterna samlades runt honom och försvarade hans döda kropp så länge de kunde. Till slut, överväldigade av det enorma antalet fiender, dödades alla utom en man. Han flydde och återvände till Sparta. Ett monument restes på platsen med denna inskription: Gå, resenär, till Sparta och säg att vi ligger här, på den plats där vi var stationerade för att försvara vårt land.”

Alexander passerade genom passet. Han avancerade till de stora städerna söder om den - till Aten, till Thebe och till Korinth. En annan stor församling av alla Greklands monarker och potentater sammankallades i Korinth, och här uppnådde Alexander målet för sin ambition genom att få befälet över den stora expeditionen till Asien tilldelat. Det inttryck som han genom sina personliga egenskaper gjorde på

Han återvänder till Makedonien.

---

dem som han kom i förbindelse med måste ha varit ytterst positivt. Att en så ung prins skulle väljas av ett så mäktigt nationsförbund som ledare för ett sådant företag som de var på väg att inleda, tyder på en högst extraordinär förmåga från hans sida att sätta sig i överläge, och att imponera på alla med dominans och kompetens. Alexander återvände till Makedonien i triumf efter sin expedition söderut och började genast ordna sitt rikes angelägenheter så att han var redo att utan problem inleda den stora erövringskarriär som han trodde låg framför honom. skulle väljas av ett så mäktigt nationsförbund som ledare för ett sådant företag som de var på väg att inleda, tyder på en högst extraordinär förmåga från hans sida att sätta sig i överläge, och att imponera på alla med dominans och kompetens. Alexander återvände till Makedonien i triumf efter sin expedition söderut och började genast ordna sitt rikes angelägenheter så att han var redo att utan problem inleda den stora erövringskarriär som han trodde låg framför honom.

KAPITEL III. REAKTIONEN.

DET LAND som tidigare ockuperades av Makedonien och Greklands övriga stater är nu Turkiet i Europa. I dess norra del finns en enorm bergskedja som nu kallas Balkan. På Alexanders tid var det berget Hæmus. Denna kedja bildar ett brett bälte av högt beläget och obeboeligt land och sträcker sig från Svarta havet till Adriatiska havet.

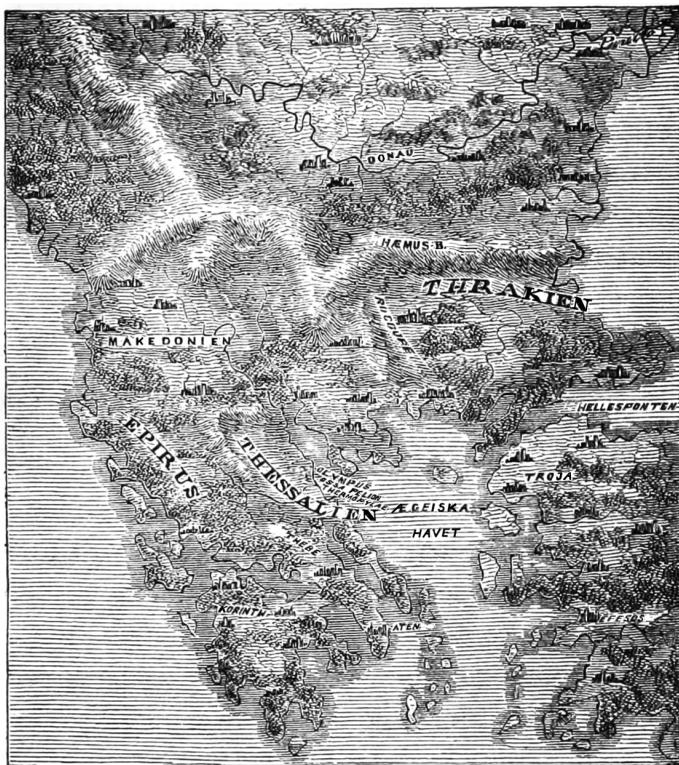
En gren av denna bergskedja, kallad Rhodope, sträcker sig söderut från ungefär mitten av dess längd, vilket framgår av kartan. Rhodope skiljde Makedonien från ett stort och mäktigt land, som ockuperades av en något rå men krigisk människosläkt. Detta land var Thrakien. Thrakien var en enda bördig dal, som lutade mot mitten i alla riktningar, så att alla bäckar från bergen, som fyldes av regnet som föll över hela markytan, flöt samman i en enda

---

Karta över Grekland.

---

flod, som slingrade sig genom dalens mitt och till sist mynnade ut i det Ægeiska havet. Namnet på denna flod var Hebrus. Allt detta kan tydligt ses på kartan.

Donau-dalen.Revolt bland de nordliga nationerna.

Balkan, eller berget Hæmus, som det då kallades, utgjorde den stora norra gränsen mellan Makedonien och Thrakien. Från bergskedjans toppar, när man tittade norrut, kunde ögat överblicka en enorm landareal som utgjorde en av de mest omfattande och bördiga dalarna på hela jordklotet. Det var Donaudalen. Den beboddes på den tiden av grova stammar som grekerna och romarna alltid betecknade som barbarer. De var i alla fall vilda och krigiska, och eftersom de inte hade någon skrivkonst har de inte lämnat oss några uppteckningar om sina institutioner eller sin historia. Vi vet ingenting om dem, eller om de andra halvciviliserade nationer som ockuperade de centrala delarna av Europa på den tiden, förutom vad deras inbitna och eviga fiender har tyckt sig behöva berätta för oss. Enligt deras berättelse var dessa länder fyllda av nationer och stammar av primitiv och halvvild karaktär, som endast kunde hållas i schack genom den mest kraftfulla utövningen av militär makt.

Strax efter Alexanders återkomst till Makedonien fick han veta att det fanns symptom på revolt bland dessa nationer. Filip hade underkuvat dem och upprättat den typ av fred som grekerna och romarna var vana vid att påtvinga sina grannar. Men nu, när de hade hört att Filip, som hade varit en så

Alexander marscherar norrut.Gamla Boreas.

---

fruktansvärd krigare, inte längre fanns kvar och att hans son, som knappt hade kommit ur tonåren, hade tagit över tronen, ansåg de att ett lämpligt tillfälle hade kommit för att prova sin styrka. Alexander gjorde omedelbart förberedelser för att flytta norrut med sin armé för att avgöra denna fråga.

Han förde sina styrkor genom en del av Thrakien utan att möta något allvarligt motstånd och närmade sig bergen. Soldaterna betraktade med vördnad de karga stupade avgrunderna och de höga topparna framför dem. Dessa nordliga berg var i grekernas och romarnas föreställningar sätet och tronen för den gamle Boreas, nordvindens gamla gud. De föreställde sig att han bodde på dessa kalla och stormiga toppar och att han på vintern gjorde utflykter över de sydliga dalarna och slättarna med sina enorma förråd av frost och snö i bagaget. Han hade vingar, ett långt skägg och vita lockar som alla var pudrade med snöflingor. Istället för fötter slutade hans kropp i svansar av ormar, som när han flög fram piskade luften och slingrade sig under hans kläder. Han hade ett våldsamt och ostyrt humör och gladde sig åt vinterns förödelse och alla de sublima fenomen som storm, kyla och snö innehär. Den grekiska föreställningen om Boreas gjorde ett tryck på det mänskliga sinnet som tjugo århundraden inte

---

De lastade vagnarna. Alexanders segerrika marsch. Donaus mynningar.

---

har kunnat utplåna. Vinterns nordanvind personifieras som Boreas än i dag i litteraturen hos alla nationer i västvärlden.

De thrakiska styrkorna hade samlats i bergspasset, tillsammans med andra trupper från de nordliga länderna, för att stoppa Alexanders marsch, och han hade vissa svårigheter att slå tillbaka dem. De hade, sägs det, fått upp någon sorts lastade vagnar på toppen av en uppgång, i bergspasset, som Alexanders styrkor skulle marschera uppför. Dessa vagnar skulle köras ner på dem när de steg upp. Alexander beordrade sina män att rycka fram trots denna fara. Han beordrade dem att, där det var praktiskt möjligt, öppna åt ena och andra hålet och låta den nedåtgående vagnen passera igenom. När detta inte gick att göra skulle de, när de såg detta märkliga militärfordon komma, falla ner på marken, och låsa ihop sina sköldar över huvudet, låta vagnen rulla över dem och kraftfullt stötta sig mot dess tyngd. Trots dessa försiktighetsåtgärder och den oerhörda muskelkraft med vilken de genomfördes krossades några av männen. Huvuddelen av armén var dock oskadd; så snart vagnarnas kraft var förbrukad rusade de uppför uppförståcken och attackerade sina fiender med sina pikar. Barbarerna flydde åt alla håll, förskräckta över kraften och osårbarheten hos

---

de män som mötte lastade vagnar som rullade ner mot och över dem i en brant backe, utan att dödas.

Alexander avancerade från den ena erövringen så här till den andra, och rörde sig mot norr och öster efter att han hade korsat bergen, tills han till slut närmade sig Donaus mynning. Här hade en av barbarstammarnas stora hövdingar intagit sin position, med sin familj och sitt hov och en stor del av sin armé, på en ö som kallades Peuce, som kan ses på kartan i början av detta kapitel. Denna ö delade av strömmen, och Alexander, när han försökte attackera den, fann att det skulle vara bäst att försöka åstadkomma en landstigning på den övre spetsen av den.

Alexander bestämmer sig för att korsa Donau. För att göra detta försök samlade han alla båtar och fartyg som han kunde få tag på och embarkerade sina trupper i dem ovanför och beordrade dem att falla ner med strömmen och landa på ön. Denna plan lyckades dock inte särskilt bra; strömmen var för snabb för att båtarna skulle kunna styras ordentligt. Stränderna var också kantade av fiendens styrkor, som avlossade skurar av spjut och pilar mot männen och tryckte bort båtarna när de försökte gå i land. Alexander gav till slut upp försöket och beslöt att

---

Förberedelser.

Floden som korsas.

lämna ön och korsa själva floden längre upp och på så sätt föra kriget in i själva hjärtat av landet.

Det är ett allvarligt företag att föra en stor grupp män och hästar över en bred och snabb flod, när landets invånare har gjort allt i sin makt för att avlägsna eller förstöra alla möjliga medel för passage, och när fientliga band finns på den motsatta stranden för att på alla sätt som står i deras makt försvåra och hindra operationerna. Alexander gick dock till verket med stor beslutsamhet. Att korsa Donau särskilt med en militär styrka var på den tiden, enligt grekernas och romarnas uppskattning, en mycket stor bedrift. Floden var så avlägsen, så bred och snabb, och dess stränder var omgärdade och försvarade av så grymma fiender, att det innebar en extrem självtillit, mod och beslutsamhet att korsa dess virvlande flodvågor och tränga in i de okända och utforskade regionerna bortom, och lämna den breda, djupa och snabba strömmen för att skära av hoppet om reträtt.

Alexander samlade alla kanoter och båtar som han kunde få tag på upp och nedför floden. Han byggde stora flottar och fäste till dem skinn [Pg 64] av djur som syddes ihop och blåstes upp för att ge dem flytkraft. När allt var klart började de transportera armén på natten, på en plats där fienden

---

Landstigningen.Nordliga nationer underkuvade.

---

inte hade väntat sig att försöket skulle göras. Det var tusen hästar med sina ryttare och fyra tusen fotsoldater som skulle transporteras över. Det är vanligt att i sådana fall simma över hästarna och leda dem i linor, vars ändar hålls av män i båtar. Männen själva, med alla vapen, ammunition och bagage, måste transporteras över i båtarna eller på flotten. Innan morgonen var det hela genomfört.

Armén landade på ett spannmålsfält. Denna omständighet, som historikerna nämner i förbigående, och även berättelsen om vagnarna i Hæmuspasset, bevisar att dessa nordliga nationer inte var absoluta barbarer i den bemärkelse som den termen används i dag. Odlings- och byggnadskonsten måste i alla fall ha gjort vissa framsteg bland dem, och de bevisade genom några av sina konflikter med Alexander att de var välutbildade och väldisciplinerade soldater.

Makedonierna svepte ner den vajande säden med sina pikar för att öppna en väg för kavalleriets framryckning, och tidigt på morgonen fann och attackrade Alexander sina fienders armé, som var helt förvånade över att finna honom på deras sida av floden. Som man lätt kan förvänta sig blev barbarernas armé besegrad i den strid som följde. Deras stad intogs. Bytet fördes tillbaka över Donau för att fördelas bland arméns soldater. De angränsande

---

Alexander återvänder till Uppror i Thebe. Belägring av citadellet.

Makedonien.

~~nationerna och stammarna blev överrumplade och underkuvade av denna uppvisning av Alexanders mod och energi. Han slöt tillfredsställande avtal med dem alla, tog vid behov gisslan för att säkerställa att avtalet följdes, och gick sedan tillbaka över Donau och återvände till Makedonien.~~

Han fann att det var *dags* för honom att återvända. Greklands sydliga städer och stater hade inte varit eniga om att upphöja honom till det ämbete som hans far hade innehhaft. Spartanerna och några andra var emot honom. Det parti som sålunda var emot var inaktivt och tyst medan Alexander var i deras land, under sitt första besök i södra Grekland; men efter hans återkomst började de överväga mer beslutsamma åtgärder, och senare, när de hörde om att han hade företagit ett så desperat företag som att gå norrut med sina styrkor och faktiskt korsa Donau, betraktade de honom som så fullständigt ur vägen att de blev mycket modiga och övervägde ett öppet uppror.

Staden Thebe gjorde till slut uppror. Filip hade erövrat denna stad i tidigare strider och lämnat kvar en makedonisk garnison där i citadellet. Citadellet hette Kadmeia. Garnisonens officerare, som trodde att allt var säkert, lämnade soldaterna i citadellet och kom själva ner till staden för att bo

---

Alexanders plötsliga framträdande.

---

där. Situationen var i detta tillstånd när upproret mot Alexanders auktoritet bröt ut. De dödade de officerare som befann sig i staden och uppmanade garnisonen att kapitulera. Garnisonen vägrade, och theberna belägrade staden.

Detta utbrott mot Alexanders auktoritet var till stor del ett verk av den store talaren Demosthenes, som inte sparade på ansträngningarna för att väcka Greklands södra stater till motstånd mot Alexanders herravälde. Särskilt i Aten utövade han all sin vältalighet i en strävan att få atenarna att ställa sig på Alexanders sida.

Medan saker och ting befann sig i detta tillstånd - theberna hade förstått att Alexander hade dödats i norr, och antog att han i alla händelser, om denna rapport inte skulle vara sann, utan tvivel fortfarande var långt borta, indragen i stridigheter med barbarfolken, från vilka man inte kunde förvänta sig att han skulle kunna befrias särskilt snabbt - kastades hela staden plötsligt i förskräckelse av rapporten att en stor makedonisk armé närmade sig från norr med Alexander i spetsen, och att den i själva verket var nära dem.

Nu var det emellertid för sent för theberna att ångra vad de hade gjort. De var alldelvis för djupt imponerade av en övertygelse om beslutsamheten och

---

Han omringar Thebe. De vägrar att ge upp. Att storma en stad.

---

energin i Alexanders karaktär, som manifesterades i hela hans handlande sedan han började regera, och särskilt genom hans plötsliga återkomst bland dem så snart efter detta utbrott mot hans auktoritet, för att föreställa sig att det nu fanns något hopp för dem annat än i ett beslutsamt och framgångsrikt motstånd. De stängde därför in sig i sin stad och förberedde sig på att försvara sig till det yttersta.

Alexander ryckte fram och gick runt staden mot den södra sidan och upprättade sitt högkvarter där, så att han effektivt avbröt all kommunikation med Aten och de södra städerna. Därefter utökade han sina posteringsar runt hela platsen så att han kunde utreda den helt och hållt. Efter dessa förberedelser gjorde han en paus innan han påbörjade arbetet med att underkuva staden, för att ge invånarna en möjlighet att underkasta sig, om de ville, utan att tvinga honom att tillgripa våld. De villkor som han ställde upp var emellertid sådana att theberna ansåg det bäst att ta chansen att göra motstånd. De vägrade att ge upp, och Alexander började förbereda sig för anfallet.

Han var mycket snart redo, och med sin karakteristiska glöd och energi bestämde han sig för att försöka inta staden på en gång genom stormning. Befästa städer kräver i allmänhet en belägring, och

---

Underminering.	Att göra en brytning.	Kapitulera.
----------------	-----------------------	-------------

---

ibland en mycket lång belägring, innan de kan underkuvas. Armén inom, skyddad bakom murarnas parapet och stående där i en position över sina angripare, har så stora fördelar i kampen att det ofta går lång tid innan de kan tvingas att ge upp. Belägrarna måste omringa staden på alla sidor för att skära av alla förrådstillgångar, och sedan måste de på den tiden bygga maskiner för att göra en bräcka någonstans i murarna, genom vilken en anfallande grupp skulle kunna försöka tränga sig in.

Tiden för att göra ett angrepp på en belägrad stad beror på den relativta styrkan hos dem som är inne och ute, och även, ännu mer, på belägarnas glöd och beslutsamhet. I krigsföring ägnar en armé, när den intar en befäst plats, vanligtvis en avsevärd tid åt att gräva sig fram i skyttegravar, halvt under marken, tills de kommer tillräckligt nära för att placera sina kanoner där kulorna kan få effekt på någon del av muren. Sedan går det vanligtvis en tid innan en brytning sker och garnisonen är tillräckligt försvagad för att ett angrepp ska vara lämpligt. När tiden äntligen är inne utses den djärvaste och mest desperata delen av armén att leda anfallet. Buntar av små trädgrenar tillhandahålls för att fylla diken med, och stegar för att bestiga vallar och murar. När staden ser dessa förberedelser och är övertygad om

---

Att ta över en stad genom angrepp.Scener av skräck.

---

att anfallet kommer att lyckas, ger den ibland upp innan det genomförs. När de belägrade på detta sätt ger upp, besparar de sig själva ett enormt lidande, för att inta en stad genom ett anfall är kanske den mest fruktansvärd scen som människornas passioner och brott någonsin bjuder himmelmens blick.

Den är hemsk, eftersom soldaterna, som är upphetsade till raseri av det motstånd de möter och av den fruktansvärd elakheten hos de passioner som alltid upphetsas i stridens stund, om de lyckas, plötsligt bryter in i hemmalivets domän och finner ibland tusentals familjer - mödrar och barn och försvarslösa jungfrur - i händerna på passioner som upphetsas till frenesi. Soldater kan under sådana omständigheter inte hållas tillbaka, och ingen fantasi kan föreställa sig de fasor som följer med plundringen av en stad som intagits genom stormning efter en långvarig belägring. Tigrar hoppar inte över sitt byte med större grymhett än vad människan under sådana omständigheter gör för att begå alla tänkbara grymheter mot sina medmänniskor. Efter en vanlig strid på ett öppet fält har erövrarna bara män, bevärpnade som de själva, att utkräva sin hämnd på. Scenen är dock tillräckligt fruktansvärd här. Men när man tar en stad med storm, vilket vanligtvis sker vid en oväntad tidpunkt och ofta på natten, bryter de

---

Thebes intogs genom överfall.Stor förlust av liv.

---

galna och segerrika angriparna plötsligt in på heliga scener av hemfrid, avskildhet och kärlek - de allra värsta människorna, fyllda av de värsta passionerna, stimulerade av det motstånd de mött och med tillstånd av sin seger att ge alla dessa passioner den fulla och mest obegränsade tillfredsställelsen. Att plundra, bränna, förstöra och döda är de lättare och mer harmlösa av de brott de begår.

Thebes intogs genom ett anfall. Alexander väntade inte på de långsamma operationerna under en belägring. Han såg ett gynnsamt tillfälle och sprängde över och genom den yttre befästningslinjen som försvarade staden. Försöket att göra detta var mycket desperat och förlusten av liv stor, men det lyckades triumferande. Theberna drevs tillbaka mot den inre muren och började trängas in genom portarna och in i staden i en fruktansvärd förvirring. Makedonierna var nära dem, och förföljare och förföljda, som kämpade tillsammans och trampade på och dödade varandra när de gick, strömmade in som en kokande och rasande ström som ingenting kunde stå emot, genom den öppna valvgången.

Det var omöjligt att stänga portarna. Hela den makedonska styrkan var snart i full besittning av de nu försvarslösa husen, och under många timmar vittnade skrik, jämmer och rop av fasa och förtvivlan

---

Thebe förstördes.

Sättet att göra det på.

om den fruktansvärdas grymheten i de brott som följde på plundringen av en stad. Till slut kunde soldaterna hållas tillbaka. Ordningen återställdes. Armén drog sig tillbaka till de poster de tilldelats och Alexander började fundera på vad han skulle göra med den erövrade staden.

Han bestämde sig för att förstöra den för att en gång för alla erbjuda ett fruktansvärt exempel på konsekvenserna av ett uppror mot honom. Fallet var inte, ansåg han, ett vanligt fall av erövring av en *fiende*. Greklands stater - Thebe med resten - hade en gång högtidligt tilldelat honom den auktoritet mot vilken theberna nu hade gjort uppror. De var därför enligt hans bedömning *förrädare*, inte bara fiender, och han bestämde att straffet skulle vara total förintelse.

Men när han genomförde detta fruktansvärdas beslut, handlade han på ett sätt som var så överlagt, urskiljande och försiktigt att det i hög grad minskade den irritation och förbittring som det annars skulle ha orsakat, och att det fick sin fulla moraliska effekt som en åtgärd, inte av ilsken förbittring, utan av lugn och medveten vedergällning - rättvis och lämplig enligt tidens föreställningar. För det första släppte han alla prästerna. Sedan, när det gällde resten av befolkningen, gjorde han en noggrann åtskillnad

---

Alexanders måttfullhet och överseende.Pindaros familj skonas.

---

mellan dem som hade gynnat upproret och dem som hade varit trogna sin lojalitet mot honom. De sistnämnda fick lämna landet i säkerhet. Och om det i en familj kunde visas att en individ hade stått på den makedonska sidan, vägde det enda exemplet på trohet upp de övriga medlemmarnas förräderi, och hela familjen räddades.

Och de tjänstemän som utsågs för att genomföra dessa bestämmelser var liberala i tolkningen och tillämpningen av dem, så att så många som möjligt kunde räddas. Efterkommande och släktingar till Pindaros, den berömde poeten, som redan har nämnts som född i Thebe, benådades också alla, oavsett vilken sida de hade ställt sig på i striden. Sanningen var att Alexander, även om han hade den skarpsinnighet som krävdes för att se att han befann sig i en situation där en handling av stor stränghet skulle få en oerhörd moralisk effekt för att stärka hans ställning, var behärskad av så många generösa impulser, som höjde honom över de vanliga upphetsningarna av irritation och hämnd, att han hade all önskan att göra lidandet så lätt och begränsa det med så snäva gränser som fallets natur tillät. Han hade utan tvekan också en instinktiv känsla av att själva den moraliska effekten av en så fruktansvärd vedergällning som han var på väg att tillfoga den hängivna staden

---

Antalet räddade.Demosthenes ansträngningar.

---

skulle öka mycket genom överseende och generositet, och genom extrem hänsyn till säkerheten och skydet för dem som hade visat sig vara hans vänner.

Efter att alla dessa undantag hade gjorts, och de personer som de gällde hade avskedats, såldes resten av befolkningen till slaveri, och därefter förstördes staden helt och hållet. Antalet som sålts på detta sätt var omkring trettio tusen, och sex tusen hade dödats vid anfallet och stormningen av staden. På så sätt gjordes Thebe till en ruin och en ödemark, och så förblev den, ett monument över Alexanders fruktansvärdna energi och beslut, i tjugo år.

Effekten av Thebes förstörelse på de andra städerna och staterna i Grekland var vad man kunde ha förväntat sig. Det kom över dem som ett åsknedslag. Även om Thebe var den enda stad som öppet hade gjort uppror hade det funnits starka symptom på missnöje på många andra platser. Demosthenes, som under Alexanders första besök i Grekland hade varit tyst medan Alexander var närvarande i Grekland, hade återigen försökt att väcka motstånd mot den makedonska överhögheten och att koncentrera och få fram de influenser som var fientligt inställda till Alexander i handling. Han sade i sina tal att Alexander bara var en pojke och att det var skamligt för sådana städer som Aten, Sparta och Thebe

---

Pojken visar sig vara en man. Alla missnöjesytringar har dämpats.

---

att underkasta sig hans herravälde. Alexander hade hört talas om dessa saker, och när han kom ner till Grekland, genom Thermopylesundet, innan Thebe förstördes, sade han: De säger att jag är en pojke. Jag kommer för att lära dem att jag är en man.”

Han lärde dem att han var en man. Hans oväntade framträdande, när de föreställde sig honom intrasslad bland bergen och vildmarken i okända regioner i norr, hans plötsliga tillträde till Thebe, överfallet, de lugna överläggningarna om stadens öde och den långsamma, försiktiga, urskiljande, men obevekliga energi med vilken beslutet verkställdes, allt detta i en så snabb följd, gjorde tryck på den grekiska samfälligheten med övertygelsen om att den personlighet som de hade att göra med inte var någon pojke till sin karaktär, oavsett hur gammal han var. Alla symtom på missnöje mot Alexanders styre försvann omedelbart och återuppstod inte så snart igen.

Denna effekt berodde inte heller helt och hållet på den skräck som den vedergällning som hade drabbat Thebe väckte. Hela Grekland imponerades av en ny beundran för Alexanders karaktär när de bevitnade dessa händelser, där hans impulsiva energi, hans svala och lugna beslut, hans överseende, hans storsintheit och hans trohet mot sina vänner var så iögonfallande. Hans benådning av prästerna, vare

---

Moralisk effekt av förstörelsen av Thebe.Alexander återvänder.

---

sig de hade varit för honom eller emot honom, fick varje religionsvän att luta sig mot hans gunst. Samma ingripande till förmån för poetens familj och ättlingar talade direkt till hjärtat på varje poet, orator, historiker och filosof i hela landet och tenderade att göra alla litteraturälskare till hans vänner. Hans storsintheft när han beslutade att en enda av hans vänner i en familj skulle rädda den familjen, i stället för att, som en mer kortsiktig erövrare skulle ha gjort, förordna att en enda fiende skulle fördöma den, måste också ha väckt en stark känsla av tacksamhet och respekt i hjärtat hos alla som kunde uppskatta vänstrohet och generositet i andliga sammanhang. När nyheten om Thebes förstörelse och försäljningen av en så stor del av invånarna till slave-ri spreds över landet, fick den således till följd att en så stor del av befolkningen övergick till en känsla av beundran av Alexanders karaktär och tilltro till hans extraordinära krafter, att endast en liten minoritet var beredd att ta parti för de straffade rebellerna eller att hysa agg mot förstörelsen av staden.

Från Thebe fortsatte Alexander söderut. Deputerade från städerna skickades till honom för att gratulera honom till hans segrar och erbjuda honom sitt stöd för hans sak. Hans inflytande och överhöghet verkade nu vara fast etablerad i grekernas land, och

---

Alexander firar sina segrar.

---

i sinom tid återvände han till Makedonien och firade i Aigai, som vid denna tid var hans huvudstad, etableringen och bekräftelsen av sin makt genom spel, förrställningar, skådespel, belysningar och offer till gudarna, som erbjöds i en skala av största prakt och storslagenhet. Han var nu redo att vända sina tankar mot den sedan länge planerade planen för expeditionen till Asien.

KAPITEL IV. ATT KORSA HELLESPONTEN.

När Alexander anlände till Makedonien började han genast att rikta sin uppmärksamhet mot ämnet invasionen av Asien. Han var full av glöd och entusiasm för att genomföra detta projekt. Med tanke på hur ung han var och den fängslande karaktären hos företaget är det märkligt att han skulle ha utövat så mycket överläggning och försiktighet som hans beteende verkligen visade. Han hade nu på det mest grundliga sätt utrett allting, både inom sitt herravälde och bland nationerna vid sina gränser, och, som det föreföll honom, hade tiden kommit då han skulle påbörja aktiva förberedelser för det stora asiatiska fälttåget.

Han förde ämnet inför sina ministrar och rådgivare. De var i allmänhet överens med honom i sin åsikt. Det fanns dock två som var tveksamma, eller

---

Antipatros och Parmenions invändningar.Deras förutseende.

---

snarare som i själva verket var emot planen, även om de uttryckte sin icke-enighet i form av tvivel. Dessa två personer var Antipatros och Parmenion, de ärevördiga officerarna som redan har nämnts för att ha tjänat Filip så troget och för att de vid faderns död genast överförde sin anknytning och lojalitet till sonen.

Antipatros och Parmenion framhöll för Alexander att om han vid den tiden skulle resa till Asien skulle han sätta Makedons alla intressen på yttersta prov. Eftersom han inte hade någon familj fanns det naturligtvis ingen direkt arvinge till kronan, och om någon olycka skulle inträffa genom vilken hans liv skulle gå förlorat, skulle Makedonien genast bli byte för stridande fraktioner, som omedelbart skulle uppstå och var och en skulle presentera sin egen kandidat till den vakanta tronen. Den skarpsinne och framsynhet som dessa statsmän uppvisade i dessa förslag bekräftades i överflöd i slutändan. Alexander dog i Asien, hans stora rike föll genast i bitar, och det ödelades av inre oroligheter och inbördeskrig under en lång tid efter hans död.

Parmenion och Antipatros rådde därfor kungen att skjuta upp sin expedition. De rådde honom att söka sig en hustru bland Greklands prinsessor, och sedan lugnt slå sig till ro med hushållslivets plikter

---

Alexander bestämmer sig för att åka.Förberedelser.

---

och med att styra sitt rike under några år; sedan, när allting skulle ha blivit stadgat och konsoliderat i Grekland, och hans familj var etablerad i sina landsmäns hjärtan, kunde han lämna Makedonien säkrare. De offentliga angelägenheterna skulle gå mer stabilt framåt medan han levde, och i händelse av hans död skulle kronan, med jämförelsevis liten risk för civil uppståndelse, gå över till hans arvtagare.

Men Alexander var helt och hållt bestämd mot en sådan politik som denna. Han bestämde sig för att genast ge sig ut på den stora expeditionen. Han beslöt att göra Antipatros till sin ställföreträdare i Makedonien under sin frånvaro och att ta med sig Parmenion till Asien. Man kommer ihåg att Antipatros var statsmannen och Parmenion generalen, det vill säga Antipatros hade av Filippus varit mer sysselsatt med civila och Parmenion med militära angelägenheter, även om på den tiden alla som var i det offentliga livet var mer eller mindre soldater.

Alexander lämnade en armé på tio- eller tolv tusen man med Antipatros för att skydda Makedonien. Han organiserade en annan armé på omkring trettiotusen personer som skulle följa med honom. Detta ansågs vara en mycket liten armé för ett så stort företag. Ett eller två hundra år före denna tid hade Dareios, en kung av Persien, invaderat Gre-

---

Tempedalen.	Olympen.	Pelion och Ossa.
-------------	----------	------------------

---

kland med en armé på femhundratusen män, och ändå hade han besegrats och drivits tillbaka, och nu åtog sig Alexander att ge igen med betydligt mindre än en tiondel av styrkan.

Av Alexanders armé på trettiofem tusen var trettiotusen fotsoldater och cirka fem tusen hästsoldater. Mer än hälften av hela armén kom från Makedonien. Resten kom från Greklands södra stater. En stor del av hästarna kom från Thessalien, som, vilket framgår av kartan,[A] var ett land söder om Makedonien. Det var i själva verket en enda bred utbredd dal med berg runt omkring. Från dessa bergsformationer kom strömmar ner och bildade bäckar som flödade i strömmar som blev allt djupare och längsammare när de sjönk ner mot slätterna, och som till sist förenades till en enda central flod, som flödade österut och flydde från bergens omgivning genom en mycket berömd dalgång som kallas Vale of Tempe. I norr om denna dal ligger Olympen och i söder de två tvillingbergen Pelion och Ossa. Det fanns en gammal berättelse om ett krig i Thessalien mellan jättarna, som man trodde levde där i mycket tidiga dagar, och gudarna. Jättarna staplade Pelion på Ossa för att göra det möjligt för dem att ta sig upp till himlen i sitt angrepp på sina himmelska fiender. Fabeln har lett till ett ordspråk som är utbrett

på alla språk i Europa, enligt vilket alla extravaganta och oerhörda ansträngningar för att uppnå ett mål sägs vara att stapla Pelion på Ossa

Thessalien var känt för sina hästar och sina ryttare. Bergens sluttningar tillhandahöll de bästa besmarkerna för uppfostran av djuren, och slätterna nedanför erbjöd breda och öppna fält för att träna och öva de kavallerikårer som bildades med hjälp av dem. De thessaliska hästarna var berömda i hela Grekland. Bukefalos föddes upp i Thessalien.

Alexander hade som kung av Makedonien omfattande egendomar och inkomster, som var hans egen personliga egendom och som var oberoende av statens inkomster. Innan han begav sig ut på sin expedition fördelade han dessa mellan sina stora officerare och generaler, både de som skulle åka och de som skulle stanna kvar. Han visade stor generositet i detta, men det var trots allt ambitionens anda, mer än generositetens, som fick honom att göra det. De två stora impulser som drev honom var glädjen att göra stora gärningar och berömmelsen och äran av att ha gjort dem. Dessa två principer är mycket olika till sin natur, även om de ofta är förenade. De var överordnade och suveräna i Alexanders karaktär, och alla andra mänskliga principer var underordnade dem. Pengar var för honom följaktligen bara ett me-

---

Religiösa offer och forntida former av dyrkan. Religiösa instinkter.

spektakel.
det för att kunna uppnå dessa mål. Att han fördelade sina egendomar och inkomster på det sätt som beskrivits ovan var endast en förfuig användning av pengarna för att främja de stora mål han ville uppnå; det var en utgift, inte en gåva. Det motsvarade på ett utmärkt sätt det mål han hade i siktet. Hans vänner såg alla på honom som ytterst generös och självuppoftande. De frågade honom vad han hade reserverat för sig själv. ”Hopp”, sade Alexander.

Till slut var allting klart, och Alexander började fira de religiösa offer, skådespel och uppvisningar som på den tiden alltid föregick stora företag av det här slaget. Det var en stor ceremoni till Jupiters och de nio musernas ära, som länge hade firats i Makedonien som ett slags årlig nationell festival. Alexander lätt nu stora förberedelser göras inför denna fest.

På grekernas tid kombinerades offentlig gudstjänst och offentlig underhållning i en och samma serie av skådespel och ceremonier. All gudstjänst var en teaterföreställning, och nästan alla föreställningar var former av gudstjänst. Människohjärtats religiösa instinkter kräver någon form av sympati och hjälp, verklig eller inbillad, från den osynliga världen, i stora och högtidliga företag och i varje betydelsefull kris i dess historia. Det är sant att Alexanders soldater, som stod i begrepp att lämna sina hem

---

De nio muserna.

---

för att bege sig till en annan del av jordklotet och in i scener av fara och död från vilka det var mycket osannolikt att många av dem någonsin skulle återvända, inte hade något annat himmelskt beskydd att se upp till än andarna av antika hjältar, som de föreställde sig att de på något sätt hade funnit sitt slutgiltiga hem i ett slags himmel bland bergens toppar, där de i någon mening regerade över mänskliga angelägenheter; men detta, hur litet det än verkar för oss, var mycket för dem. När de offrade till dessa gudar kände de att de åkallade deras närvaro och sympathi. Eftersom dessa gudar själva var engagerade i samma företag och besjälade av samma förhoppningar och farhågor, föreställde sig soldaterna att de halvmänskliga gudomar som de åkallade skulle intressera sig för deras faror och glädja sig åt deras framgångar.

Muserna, till vilkas ära, liksom Jupiter, denna stora makedonska festival hölls, var nio sjungande och dansande jungfrur, vackra till utseende och form och förtrollande graciösa i alla sina rörelser. De kom, trodde de gamla, från Thrakien i norr och gick först till Jupiter på Olympen, som gjorde dem till gudinnor. Därefter gick de söderut och spred sig över Grekland, för att slutligen bosätta sig i ett palats på berget Parnassus, som på kartan återfinns strax norr

om Korinthbukten och väster om Boiotien. De dyrkades över hela Grekland och Italien som musikens och dansens gudinnor. I senare tider tilldelades de olika vetenskaperna och konsterna, som historia, astronomi, tragedi, etc., även om det inte fanns någon skillnad av detta slag i tidigare dagar.

Festligheterna till Jupiters och musernas ära pågick i Makedonien i nio dagar, ett antal som motsvarade de dansande gudinnorna. Alexander gjorde mycket storlagna förberedelser för firandet vid detta tillfälle. Han lät göra ett tält, under vilket, sägs det, hundra bord kunde ställas ut, och här underhöll han dag efter dag ett enormt sällskap av prinsar, potentater och generaler. Han offrade offer till sådana gudar som han antog att det skulle glädja soldaterna att inbilla sig att de hade försonat. I samband med dessa offer och festmåltider hölls atletiska och militära skådespel och uppvisningar - tävlingar och brottingar - och uppgjorda föreställningstävlingar med trubbiga spjut. Alla dessa saker uppmuntrade och ökade soldaternas glöd och livlighet. Det väckte deras ambitioner att utmärka sig genom sina bedrifter och gav dem en ökad och stimulerad längtan efter ära och berömmelse. På så sätt inspirerade av nya önskningar om mänskligt beröm, och i förtröstan på sympati och skydd från makter som var allt vad de

---

Alexanders väg. Alexander börjar sin marsch. Romantiskt äventyr.

---

uppfattade som gudomligt, förberedde sig armén för att ge sig av från sitt hemland, och tog ett långt och, som det visade sig för de flesta av dem, ett slutgiltigt farväl till det.

Genom att följa Alexanders expedition på kartan i början av kapitel iii. ser man att hans väg först gick längs *Ægeiska havets* norra kuster. Han skulle passera från Europa till Asien genom att korsa Hellesponten mellan Sestos och Abydos. Han skickade en flotta på 150 galärer, med tre roddbänkar vardera, över *Ægeiska havet* för att landa i Sestos och vara redo att transportera sin armé över sundet. Armén marscherade under tiden på land. De var tvungna att korsa de floder som rinner ut i *Ægeiska havet* på den norra sidan, men eftersom dessa floder låg i Makedonien och inget motstånd möttes på deras stränder, var det inga större svårigheter att genomföra passagen. När de nådde Sestos fann de flottan redo där och väntande på deras ankomst.

Det är mycket slående karakteristiskt för den blandning av poetisk känsla och entusiasm med lugn och beräknande affärsmässighet, som så ofta lyste upp i Alexanders karriär, att när han anlände till Sestos och fann att skeppen var där, att armén var säker och att det inte fanns någon fiende som kunde motsätta sig hans landstigning på den asiatiska kus-

---

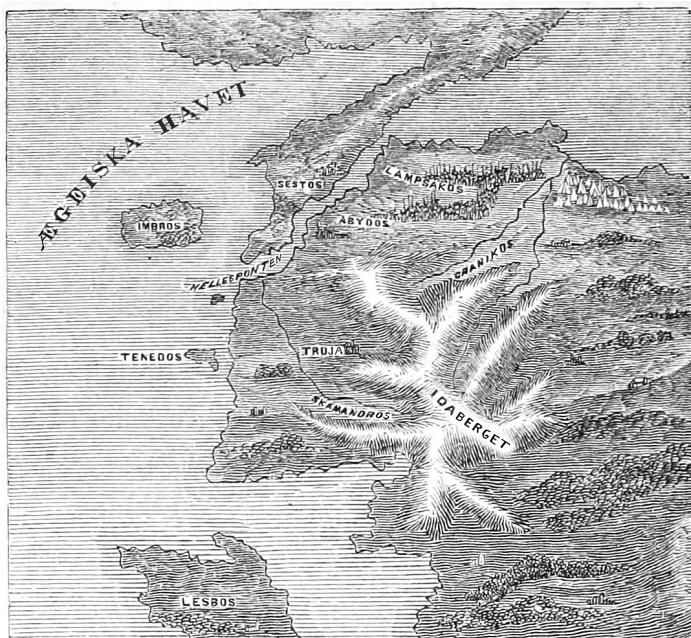
Tenedos.	Idaberget.	Skamandros.
----------	------------	-------------

---

ten, lämnade han Parmenion att sköta transporten av trupperna över vattnet, medan han själv åkte iväg i en enda galeja på en sentimental utflykt och ett romantiskt äventyr. En bit söder om den plats där hans armé skulle korsa, fanns det på den asiatiska stranden en utbredd slätt, på vilken Trojas ruiner låg. Troja var den stad som var skådeplatsen för Homeros dikter - de dikter som hade väckt så mycket intresse i Alexanders sinne under hans tidiga år - och han bestämde sig för att i stället för att korsa Hellesponten med huvuddelen av sin armé fortsätta söderut i en enda galär och själv landa på den asiatiska stranden, på den plats som hans ungdoms romantiska fantasi hade uppehållit sig vid så ofta och så länge.

Troja låg på en slätt. Homeros beskriver en utanför kusten som heter Tenedos och ett berg i närheten som kallas Mount Ida. Det fanns också en flod som kallades Skamandros. Ön, berget och floden finns kvar och har behållit sina ursprungliga namn än i dag, förutom att floden nu kallas Mender, men trots att olika spår av antika ruiner finns utspridda på slätten kan ingen plats identifieras som

Det trojanska kri-Drömmen om Priamos hustru. Paris avslöjande.

TROJAS SLÄTTLAND.

platsen för staden. Vissa forskare har hävdat att det förmodligen aldrig funnits någon sådan stad; att Homeros har uppfunnit det hela, eftersom det inte finns något verkligt i allt det han beskriver förutom floden, berget och ön. Hans berättelse är dock att det fanns en stor och mäktig stad där, med ett kungadöme knutet till den, och att denna stad

belägrades av grekerna i tio år, varefter den intogs och förstördes.

Berättelsen om ursprunget till detta krig är i huvudsak följande. Priamos var kung i Troja. Hans hustru drömde kort tid innan hennes son föddes att barnet vid födseln förvandlades till en fackla och satte palatset i brand. Hon berättade drömmen för spåmännen och frågade dem vad den betydde. De sa att det måste betyda att hennes son skulle vara ett medel för att föra med sig några fruktansvärdar olyckor och katastrofer över familjen. Modern blev förskräckt och för att undvika denna olycka gav hon barnet till en slav så snart det var fött och beordrade honom att förgöra det. Slaven hade medlidande med det hjälplösa barnet, och eftersom han inte ville förgöra det med sin egen hand, bar han det till berget Ida och lämnade det där i skogarna för att dö.

En björnhona, som strövade omkring i skogen, hittade barnet, och då hon upplevde en känsla av moderlig ömhet för det, tog hon hand om det och uppfostrade det som om det hade varit hennes egen avkomma. Barnet hittades till slut av några herdar som bodde på berget, och de tog det som sitt eget barn och berövade den bestialiska mamman sin skyddsling. De gav pojken namnet Paris. Han

---

Tvisteäpplet.

Oenigheten om äpplet. Avgjordes till förmån

växte i styrka och skönhet och gav tidigt och extra-
ordinära bevis på mod och energi, som om han hade
fått med sig några av sin vilda fostermors egenska-
per genom den mjölk hon gav honom. Han var så
anmärkningsvärd för sin atletiska skönhet och sitt
manliga mod att han inte bara lätt vann hjärtat
hos en nymf från berget Ida, vid namn *Œnone*,
som han gifte sig med, utan han drog också till
sig uppmärksamhet från gudinnorna i himlen.

Till slut hade dessa gudinnor en tvist som de kom överens om att hänskjuta till honom. Ursprunget till tvisten var följande. Det var ett bröllop bland dem, och en av dem, som var irriterad över att inte ha bli-
vit inbjuden, lät tillverka ett gyllene äpple, på vilket det var inristat orden: "Ätt ges till den vackraste". Hon kastade detta äpple i församlingen: hennes syfte var att få dem att bråka om det. I själva verket var hon själv oenighetens gudinna, och oberoende av sin orsak till ilska i detta fall älskade hon att främja tvis-
ter. Det är i anspelning på denna gamla berättelse som varje twisteämne, som tas upp i onödan bland
vänner, än i dag kallas för ett *tvisteäpple*.

Tre av gudinnorna gjorde anspråk på äpplet, var och en av dem insisterade på att hon var vackrare än de andra, och detta var den tvist som de kom överens om att hänskjuta till Paris. De visade sig därför för

honom i bergen, så att han kunde se på dem och avgöra. De verkade dock inte villiga, ingen av dem, att lita på ett opartiskt beslut i frågan, utan var och en erbjöd domaren en muta för att förmå honom att avgöra till hennes fördel. En lovade honom ett rike, en annan stor berömmelse, och den tredje, Venus, lovade honom världens vackraste kvinna till hustru. Han bestämde sig för Venus; om det var för att hon hade rättvis rätt till beslutet eller på grund av mutans inflytande säger historien inte.

Under hela denna tid stannade Paris kvar på berget, en enkel herde och boskapsskötare, utan att veta sitt förhållande till monarken som regerade över staden och riket på slätten nedanför. Kung Priamos erbjöd emellertid vid denna tid, i några spel som han firade, som pris till segraren den finaste tjur som kunde fås på berget Ida. Vid en undersökning visade det sig att Paris hade den finaste tjuren, och kungen, som utövade den despotiska makt som kungar på den tiden inte tvekade att ta på sig när det gällde hjälplösa bönder, tog den ifrån dem. Paris var mycket upprörd. Det hände emellertid att det kort därefter fanns ett nytt tillfälle att tävla om samma tjur, och Paris, som förklädd till prins, dök upp i listorna, besegrade alla konkurrenter och tog tjuren tillbaka till sitt hem i bergets fästningar.

Bortförande av Helena.Trojas förstörelse.

Till följd av detta hans framträdande vid hovet blev Priamos dotter, som hette Kassandra, bekant med honom, och efter att ha undersökt hans historia lyckades hon lista ut att han var hennes bror, det sedan länge försvunna barnet, som man hade trott skulle avlivas. Kung Priamos blev övertygad av det bevis som hon lade fram, och Paris fördes hem till sin fars hus. När han hade etablerat sig i sin nya position kom han ihåg Venus löfte om att han skulle få världens vackraste kvinna till hustru, och han började därför undersöka var han kunde hitta henne.

Paris och Helena. Paris och Helena.

I Sparta, en av städerna i södra Grekland, fanns en viss kung Menelaos, som hade en ungdomlig brud vid namn Helena, som var berömd överallt för sin skönhet. Paris kom till slutsatsen att hon var den vackraste kvinnan i världen, och att han i kraft av Venus löfte hade rätt att få henne i sin besittning, om han kunde göra det på något sätt. Han gjorde därför en resa till Grekland, besökte Sparta, blev bekant med Helena, övertalade henne att överge sin make och sin plikt och rymma med honom till Troja.

Menelaos var indignerad över denna skandal. Han uppmanade hela Grekland att ta till vapen och ansluta sig till honom i försöket att återfå sin brud. De svarade på detta krav. De skickade först till Pria-

---

Akilles.	Styx.	Akilles karaktär.
----------	-------	-------------------

---

mos och krävde att han skulle återlämna Helena till sin make. Priamos vägrade att göra det och deltog tillsammans med sin son. Grekerna satte då upp en flotta och en armé och kom till Trojas slätter, slog läger framför staden och belägrade den i tio långa år, tills den till slut intogs och förstördes.

Dessa berättelser om krigets ursprung, hur fantastiska och underhållande de än är, var dock inte de punkter som främst intresserade Alexanders sinne. De delar av Homers berättelser som mest väckte hans entusiasm var de som rörde karaktärerna hos de hjältar som kämpade, på den ena och den andra sidan, vid belägringen, deras olika äventyr och skildringarna av deras motiv och principer för sitt beteende samt de känslor och upphetsningar som de upplevde under de olika omständigheter som de befann sig under. Homeros beskrev på ett vackert och kraftfullt sätt ambition, förbittring, stolthet, rivalitet och alla de andra passioner i det mänskliga hjärtat som skulle kunna väcka och styra handlingen hos impulsiva män under de omständigheter som hans hjältar befann sig i.

Var och en av de hjältar vars historia och äventyr han ger, besatt en välmarkerad och slående karaktär och skilde sig i temperament och handling från de övriga. Akilles var en sådan. Han var eldig, obe-

---

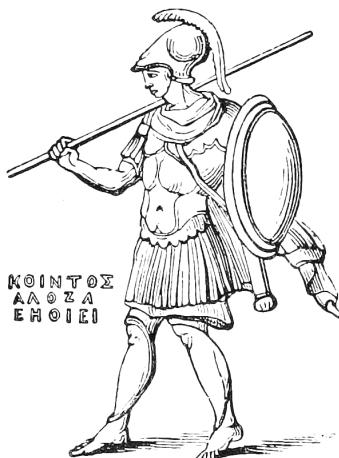
Agamemnon.Patroklos död. Hektor dödad av Akilles.

---

veklig och oförsonlig till sin karaktär, våldsamt och obarmhärtig, och även om han var fullständigt orädd, saknade han helt och hållet storsintheit. Det fanns en flod som kallades Styx, vars vatten sades ha den egenskapen att göra vem som helst osårbar. Akilles mor doppade honom i den när han var liten och höll honom i hälen. Hälen var den enda del av kroppen som kunde skadas, eftersom den inte hade blivit nedsänkt. På så sätt var han säker i strid och blev en fruktansvärd krigare. Han grälade dock med sina kamrater och drog sig tillbaka från deras sak under små förevändningar, för att sedan försonas igen, påverkad av lika lättsinniga skäl.

Agamemnon var överbefälhavare för den grekiska armén. Efter en viss seger, genom vilken några fångar togs tillfånga och skulle delas mellan segrarna, var Agamemnon tvungen att återlämna en av fångarna, en ädel dam, som hade fallit till hans del, och han tog bort den som hade tilldelats Akilles för att ersätta henne. Detta retade upp Akilles, och han drog sig under lång tid tillbaka från tävlingen, och till följd av hans frånvaro vann trojanerna stora och fortsatta segrar mot grekerna. Under lång tid kunde ingenting förmå Akilles att återvända.

Till slut lät han dock, även om han inte själv ville gå, sin intime vän, som hette Patroklos, ta

AKILLES.

hans rustning och gå ut i strid. Patroklos var till en början framgångsrik, men dödades snart av Hektor, Paris bror. Detta väckte ilska och hämndbegär hos Akilles. Han gav upp sitt gräl med Agamemnon och återvände till striden. Han slutade inte förrän han hade dödat Hektor, och då uttryckte han sitt brutalas jubel och tillfredsställde sin hämnd genom att släpa den döda kroppen efter sin vagn runt stadens murar. Därefter sålde han kroppen till den förtvivlade fadern för en lösensumma.

Det var sådana historier som dessa, som berättas i Homeros dikter med stor skönhet och kraft, som

---

Alexander fortsätter till Troja.Neptunus.

---

främst hade intresserat Alexanders sinne. Ämnena intresserade honom; redögörelserna för dessa krigares tvister, rivaliteter och bedrifter, skildringarna av deras karaktär och drivkrafter och berättelserna om de olika incidenter och händelser till vilka ett sådant krig gav upphov till, var alla beräknade att fängsla fantasin hos en ung krigshjälte.

Alexander beslöt följaktligen att hans första landstigning i Asien skulle ske i Troja. Han lämnade sin armé under Parmenions ledning för att korsa från Sestos till Abydos, medan han själv begav sig iväg i en enda galär för att fortsätta söderut. Det fanns en hamn på den trojanska kusten där grekerna hade varit vana att gå i land, och han styrde sin kurs mot den. Han hade en tjur ombord på sin galär som han skulle offra som ett offer till Neptunus när han var halvvägs från kust till kust.

Neptunus var havets gud. Det är sant att Helle sponten inte är det öppna havet, men det är en arm av havet och tillhörde därför rätteligen de domäner som de gamla tilldelade vattnets gudomlighet. Neptunus föreställdes av de gamla som en monark som bodde på haven eller vid kusterna och som red över vågorna sittande i en stor snäcka, eller ibland i en vagn som drogs av delfiner eller sjöhästar. Under dessa utflykter åtföljdes han av ett följe av havsgudar

---

Alexanders landstigning.Offer till gudarna.

---

och nymfer, som halvt flytande och halvt simmande följe honom över vågorna. I stället för en spira bar Neptunus en treudd. En treudd var ett slags treudig harpun, en sådan som användes på den tiden av fiskarna i Medelhavet. Det var troligen på grund av denna omständighet som den valdes som ett tecken på auktoritet för havets gud.

Alexander tog rodret och styrde galären med sina egna händer mot den asiatiska kusten. Strax innan han nådde land tog han plats på fören och kastade en spjutspira mot stranden när han närmade sig den, en symbol för den anda av trots och fientlighet med vilken han avancerade till den östra världens gränser. Han var också den förste som gick i land. Efter att ha tagit sitt sällskap i land offrade han offer till gudarna och fortsatte sedan att besöka de platser som hade varit scenerna för de händelser som Homeros hade beskrivit.

Homeros hade skrivit femhundra år före Alexanders tid, och det finns vissa tvivel om huruvida de ruiner och rester av städer som vår hjälte fann där verkligen var de från scenerna i de berättelser som hade intresserat honom så djupt. Han trodde dock i alla fall att de var det, och han fylldes av entusiasm och stolthet när han vandrade bland dem. Han tycks ha varit mest intresserad av Akilles, och

---

Alexander fortsätter sin marsch.Alexander skonar Lampsakos.

---

han sade att han avundades honom hans lyckliga lott att ha en sådan vän som Patroklos som hjälpte honom att utföra sina bedrifter, och en sådan poet som Homeros att hylla dem.

Efter att ha avslutat sitt besök på Trojas slättbygder rörde sig Alexander mot nordost med de få män som hade följt med honom i sin enda galär. Under tiden hade Parmenion med huvuddelen av armén säkert korsat från Sestos till Abydos med huvuddelen av armén. Alexander hann ikapp dem på sin marsch, in te långt från platsen för deras landstigning. Norr om denna plats, till vänster om Alexanders marschlinje, låg staden Lampsacus.

Nu hade en stor del av Mindre Asien, även om den till största delen var under Persiens herravälde, i stor utsträckning blivit bosatt av greker, och i tidigare krig mellan de två nationerna hade de olika städerna varit i besittning, ibland av den ena makten och ibland av den andra. I dessa strider hade staden Lampsakos ådragit sig grekernas höga missnöje genom att vid ett tillfälle göra uppror mot dem. Alexander bestämde sig för att förstöra den när han passerade. Invånarna var medvetna om denna avsikt och skickade en ambassadör till Alexander för att vädja om hans nåd. När ambassadören närmade sig, uttalade Alexander, som kände till hans ärende, en

deklaration i vilken han med en högtidlig ed band sig att inte bevilja den begäran som han var på väg att framföra. ”Jag har kommit”, sade ambassadören, för att be dig att *förstöra Lampsakos*”. Alexander, som var nöjd med ambassadörens beredvillighet att ge sitt språk en så plötslig vändning, och kanske påverkad av sin ed, skonade staden.

Han befann sig nu en ordentlig bit in i Asien. De persiska styrkorna samlades för att anfalla honom, men hans invasion hade varit så oväntad och plötslig att de inte var beredda att möta honom vid hans ankomst, och han avancerade utan motstånd tills han nådde stranden av den lilla floden Granikos.